

Alexandria nagy bombázata és a tömeges kivándorlás Kairóból

okozták, hogy az angol-egyiptomi társaság összes áruit Alexandriából és Kairóból Lloyd-gőzös által Triesztbe s onnan vasúton Bécsbe szállította. Bécsben pedig 2 házban 8151 rakasz legfinomabb angol, francia és osztrák árut rakatott le engedéllyel. Ezen áruk, minthogy egy részük hibás lett, azaz megszakított, összenyomott, megkopott, megtörtött, valódi értéküknek 1/10 részén adnak el azonnal az e célra kirendelt bécsi kereskedelmi ház felügyelete alatt. — Még a hibátlan, sértetlen, tiszta áruk is, valódi értéküknek 1/10 részén árulhatók el, csak hogy minden pénzre tényszerű, mert a társaságnak nincs többé szándékában, üzleteit Alexandriában és Egyiptomban ismét megnyitni.

SZEGÉNY ÉS GAZDAG.

mindenki siessen vásárolni azt, ami csak vásárolható, még az is, kinek semmire sincs szüksége; ezen bizonyára olcsó ár mellett bárki is e tárgyakat vagy ismét eladhatja jó haszon mellett, vagy illő alkalmat saját használatára fordíthatja. Mindenki, kinek háztartása van, minden fiatal ember, minden menyasszony, minden családtagja vagy anyja, minden kereskedő, orvos, g. z. adóközlő, pap, munkás, akár alacsony, akár magas, mindenki talál csaknem ingyen valamit; nagyon csezszerű, mindjárt ezen óriási önkéntes elárúsítás elején magát ellátni, míg szép választék áll rendelkezésre. Gondoskodva van arról is, hogy mindaz, mi 8 nap lefolyása előtt nem telzik, kifogás nélkül becséréltessek.

Csak 3 forint 65 krajczár

egy gyönyörű legfinomabb készített **ingáóra** készülték kel. nagyszerű, ébenfa-utánzat keretben, ingával és érc-súlyokkal, 5 évi jótállás a pontos járást. Ezen kiváló tulajdonokon kívül ez óra még azon megfizethetetlen tulajdonsággal bír, hogy a sötétben, éjjel **SZÁMLAJA VILÁGÍT** csodálata méltó violaszínű igező szép fényben, mely tartós világító erőért **10 évi kezesség vállaltatik.** Száz és száz vevő, ki ezen órát látta és megvette, meg volt igező ezen, még soha sem létezett **hihetetlen olcsóság által.**

mi a készlet kimerítése után talán 100 év múlva sem fog többé előfordulni. Más cségek által hirdett 2 ft 30 kros órák csupán gyermekjátékok **3200 svájci óra** francia arany-bronz-plastikból, hosszú láncszal, Drbja 1 ft 10. **13900 férfi ing** legjobb vászon-shirtingből, sima vagy himzett mellet, előbb 4 ft 50 kr., most csak 1 ft 50 kr. A mellet mind négyzerezsek. **6250 női ing.** árus, pompás, valódi svájci himzett betétekkel, előbb 6 ft, most 1 ft 50 kr. Kitiűnő minőség folytán kitiűnő. **3000 női éjjeli-csoret,** csodálatos, pompás himzzel egész hosszban, előbb 7 ft, most csak 1 ft 50 kr., nehéző barchentből ugyancsak 1 ft 50 kr. Pompás egy árú minden nő részére. **2450 női nadrag** plissé-vel és himzzel. Párja 1 ft 50 kr. **10,000 tucat valódi francia battiszt-zsebkendő,** színes, mosható és lúgozható szélekkel. Valamennyi szegett, tuczonként csak 1 ft.

4500 db amerikai szalon

ÉBRESZTŐ ÓRA

finoman metszett **kettős színű fakereken,** rendkívül elegáns, perczre szabályozott nagy email-számlap és ébresztőkészülékkel, bámulatos olcsó, soha nem létezett potom áron

csak 3 forintért adatik.

2180 tucza tangel szab. **1400 tucza amerikai selyem harisnya.** **2325 darab anker-óra** legfinomabb díszítve, nagy, 8 darab csak 1 ft 75 kr. Fontos vendéglők, kávéházak, magánosok stb. részére.

5400 darab szalon gyertyatartó szabadalmazott ezüst-oxgydől, kezesség mellett. Színét állandóan megtartja. Legfinomabb góth facon. Előbb 5 ft most párja 1,15 kr. Hendikvél olcsó.

6200 darab czukorszelenéze ezüsttel befuttatott fedéllel és tálcza szabadalmazott ezüstből, darabonként csak 1,20 kr.

100 darab tajt szivar-zipka valódi, legfinomabb tajtból, megpőréntini műfagyvnyokkal és valóli borostyánkő tűzmentővel, legfinomabb báronyotokban, előbb 8 ft most csak 1 ft 50 kr., holott egyedül a tok is majdnem ép annyit ér. Fölötte érdekes minden dohányzóknak.

5300 darab szivarkaszipka valódi tajtból, legfinomabb borostyánkővel és legszebb fafaragványi különféle alakokkal. Báronyynal beltől börtökkel együtt darabja 80 kr.

3834 darab henger zseb-óra legfinomabb francz. arany-double-ból, pontosan szabályozva, előbb 14 ft., most csak 4 ft 95 kr. Fölötte elegáns darab, kezesség 5 évi pontos járást.

500 francia ágypaplan, legfinomabb gyapjúból, színes széllel; nélkülözhetetlen minden háztartásnál; utazóknak legjobban ajánlható; védelem a hideg és nedvesség ellen; finoman fűzve; előbb 12 ft; most csak 2 ft 75.

Az elősorolt árak kaphatók úgy és utánvét mint előleges fizetés mellett megrendelhetők

II. Schiffamtsgasse 20. I. H. RABINOVICZ-nál II. Schiffamtsgasse 20. óriási elárúsítási helyiségek BÉCS bir. fő- és székvárosban.

3-ik szám 1883.

BUDAPEST, JANUÁR 21.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és a legelső évre 12 ft. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1. félre 6.

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1. évfolyam 8 ft. 2. évfolyam 4.

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1. évfolyam 8 ft. 2. évfolyam 4.

Külföldi előfizetőknek a postai megfizetéstől vitellől is csatlakozni.

CHANZY TÁBORNOK.

(1823—1883.)

A TÖRTÉNELEMBEN föltűnőleg ritka a példa arra, hogy egy magasb hivatalú egyéniséget, mielőtt földadatát teljesítette volna, prózai természetű halál, hirtelen és otromba módon, pályafutása derekán ragadjon ki a földi életből. Valami igen nevezetes esetre alig is emlékszünk hirtelenében. Szinte hajlandók vagyunk babonássá lenni, midőn látjuk, hogy ezer évek annyi nagy alakjai fölött, mennyi folytonos veszély közt, mily istencsoda örködött egész odáig, míg földadatukat befejezték, vagy legalább azt — meglődtették, hogy azután már mintegy magától oda ért a cselőhöz. Cavour is korán halt meg, de az általa kezdett műnek halála már semmit se derogált. Caesar, Napoleon a zenithig értek, tovább nem mehettek; meny-nivel fenségeik, költőibb alakok így, mintha megvényelve második gyerekként, nyárspolgári halállal mulnak ki. Bismarckot, Vilmost, Molt-két szinte a második gyerekkorig tartotta fönn a gondviselés ép erőben, hogy végrehajtsák ősz fűrtökkel azt az óriási művet, melyre a képes-séget, hivatást senki sem gyanította bennük még akkor sem, mikor már vénülni kezdtek.

És Gambetta meghal pályája közepén, Chanzy annak kezdetén. Az előbbi már ugyan sokkal nagyobb volt, de az utóbbiban meg szinte több remény csirája fagyott el, mint az előbbiben. Gambettának nagyobb volt a multja, Chanzynek talán nagyobb lehetett volna jövője. A mikor az utolsó évrre, a megtorlás harezára került volna a dolog, a diadalmas ágyuk hangja tudtórólghette volna Demosthenes hangját, a hadvezér aligha nagyobb, hatalmasabb nem lett volna a szónok-nál. Mert háboruban nagy tényező a körül-mény, ha van az egész nemzetnek, a hadsereg-nek egy olyan embere, a kiről elhitette magával, hogy annak vezérlete alatt győznie kell. Egy hadvezéri eszmény, a kinek megjelenése ugy hat rá, mintha egy hatalmas Rákóczi-induló harsanna meg a háta mögött a legelhatározóbb pillanatban. Az ilyen már aztán felényi takti-kával is győz, mert a merre jár, a hadtömegekre mint a futó tűz ragad a lelkesedés, és ez előre-rohanó, föltarthatlan oszlopok lökeme sorba döntögeti le az ellenség meggomlott rendjeit. Chanzy már ilyen volt Franciaországban, s mint ilyen biztosította a hadsereg egységét egy-

felől a köztársaságnak, és másfelől a nagy — megtorlási — celekménynek. Ő, ugy lehet, pótolhatta volna Gambettát is idővel, a legnehezebb napokban, míg Gambetta nem pótolhatta volna Chanzyt. Ő, már kivált Gambetta halála után, a polgári és katonai hatalom egységének biztosítékául volt tekinthető, s ekként, a szempontokból kiindulva, kinosan nehéző merlegelni a veszteség nagyságát, mely a francia nemzetet két jeles embere halálában érte...

Gambetta halálának híre még élénk rezgésben tartá a francia köztársaság hiveinek szíveideit, még ott volt kiterítve a ravatalon, elhorvita koszorúk ezreitől, midőn egy újabb gyászshír döbönt meg Páris és Franciaországot, annál fájdalmasabban, mert oly közel esett egymáshoz a két halálozás. Január 1-én Gambetta, 5-én Chanzy. Amaz a legnagyobb republikánus polgár, ez a legvirtezebb republikánus katona. Amabban kettő tört a köztársaság karja, ebben kettő tört kardja.

Chanzy tábornokot Gambetta hozta elő az

CHANZY TÁBORNOK.

ismeretlenség homályából a német-francia háboru alatt. Csakhamar olybá tekintetett, mint a ki a revanche-háboruban a hadsereg főparancsnoka lesz. Moltke azt mondta róla: „ő az egyetlen a most élő francia hadvezérek között, a kire 200,000 embernek vezérletét bízni lehet.” Sőt sokan, kik Gambettának egy vagy más ok miatt ellenségei voltak, őt tekintették a köztársaság leendő elnökének. Képzelhetni tehát, hogy halála mindjárt ötödnapra a Gambettáé után, mély, fájdalmas feltűnést okozott.

Chanzy (Antal Jenő Alfréd) tábornok 1823. márczius 18-án született Nouarban az Ardenesekben. Tizenhat éves korában lépett a hadi tengerészetbe, egy évi szolgálat után áment a tüzérséghez, onnan 1841-ben a st.-cyri katonai akadémiába. Két év múlva hadnagy, 1851-ben százados s ettől kezdve — az 1859-iki év kivételével, a midőn mint zászlóaljparancsnok Olaszországban szolgált s Solferino mellett ki-tüntette magát, s alezredes lett, — állandóan Afrikában szolgált.

1864-ben lőn ezredessé, négy évre rá dandárparancsnokká, a mikor is Wimpfen parancsnoksága alatt Algirban részt vett a déli törzsek elleni expedícióban. 1870-ben a hadüzenet hírére Párisba sietett s parancsnokságot kért, Lebouef azonban nem hallgatta meg, mire ismét visszatért Afrikába s csak a nemzeti védelem kormánya hívta elő ismét Algirból, 1870. okt. 22-én kinevezvén őt hadosztályparancsnokká.

Nov. 2-án a 16-ik hadtest parancsnokává nevezetvén ki, Aurelles de Palladines főparancsnoksága alatt a már Gambetta által kiállított loirei sereggel nov. 9-én Coulmiers, decz. 1. és 2-án Loigny mellett harczolt a bajorok ellen.

Midőn a loirei hadsereg teljesen visszazorítottván s tőle Orleans ujra elvétetvén, két önálló hadtestre osztatott, a tórsi kormány Chanzyt nevezte ki a második loirei vagy nyugati sereg főparancsnokává, mely négy hadtestből formáltatott. Chanzy ezzel Orleansból az alsó Loireig húzódott vissza, követve az ellenségtől a folyó mind a két partján, s azzal folyton harczolva december 7-től 14-éig, míg Vendome felé vonulni kényszerült, s Tours, a nemzeti védelem székhelye fedetlenül maradt. Innen még tovább vonult nyugatra Le Mans felé, hogy a német hadakat Orleansból mindinkább el és maga után csalja s ezzel Bourbakinak, a Neverstől Bourges felé hátráló első loirei hadsereg parancsnokának szabad utat nyisson Párisba. A német hadvezénylet azonban megghi-sította e tervet, Frigyes Károly Chanzyt csak üldözőbe vette egy hadtesttel és egy lovas hadosztállyal, de nem követte. A német üldöző sereg decz. 16-án bevette a Chanzy utóhada által védett Vendome-ot s egész Calaisig követék Chanzyt, honnan Tours felé vonultak.

Chanzy december 21-én Le Mans mellett állt s a német seregeknek csak egyes előre tolt csapataival voltak ütközései, máskülönben pihentethetné hadát. Most azt a tervet terjeszté Gambetta elé, hogy Bourbaki csatlakozzék hozzá egész hadával Le Mansnál s így a sereg a 200 ezer főt meghaladva nyomuljon Versailles felé. Gambettának más terve volt s Bourbakit keletre küldé Belfort felé. De midőn december 23-án megjött a jelentés, hogy Trochu a párisi sereggel nem bir keresztül törni az ostromló sereg gyűrűjén s hogy Párisnak már csak legfőlebb egy hónapra van éléme, — Gambetta Chanzyval megállapodott egy tervben, mely szerint ez Páris segítségére menjen, de csak január második felében, a mikorra Gambetta két új hadtest kiállításával elkészülni s a nyugati sereget kétszáz ezer emberre fölemelhetni hitte.

Azonban Frigyes Károly porosz herezeg csaknem egész hadával Chanzy ellen nyomult jan. 6-án, folytonos csatározás közben visszanyomta Le Mansig, s 11-én és 12-én már megindult, hogy e várost két felől bekerítse és Chanzynek egy második Szedánt készítsen. Ez azonban nem várta be ezt s hadával megkezdte a hátrálást Lovel és Mayenne felé, hová a német sereg nyomon követte s Alenconon tulig szorította, e hét napi csatározás alatt számos katonáját ejtén fogolylyá, seregét több hétre képtelenné tette minden komolyabb akcióra. Így adják azt elő a német írók.

Chanzy maga „A loirei második hadsereg története” című katonai munkájában nem

egész ily színben tünteti föl a dolgot. Nem kevesebb, mint 21 diadalmas összeütközést említi s azt állítja, hogy január végén már ismét 150 ezer gyalog, 6000 lovas katonája s 54 üteg ágyúja volt, s midőn a párisi kormány fölszólította, hogy terjeszsen elő jelentést Franciaország katonai helyzetéről, 300 ezer emberre tévé a haderőt s mint Gambetta, ugy ő is azon volt, hogy a háboru a végtelenségig folytatassék, ajánlvá a seregeknek kisebb csapatokba osztását, hogy így az ellenség guerilla-háborura kényszerítetvén, csakhamar kimerülne lenne kénytelen. Thiers és Favre azonban a tervet visszautasíták.

Chanzy most, febr. 11-én, Angersbe vezette hadát, gyújtó proklamációt intézve hozzá az élethalál-harcz folytatására, ha az ellenség Franciaország területét megcsönkítani akarná. Ez utóbbit megengedhetetlennek mondá a bordeauxi nemzetgyűlésben is, melynek tagjává választatott.

A békepreliminárék aláírása után, midőn márcz. 20-án Párisba érkezett, a lázadók központi bizottsága elfogatta. Barátainak alig sikerült őt kiszabadítani, akkor is csak úgy, hogy megígérte, hogy a fölkelők ellen nem harczol.

A nemzetgyűlésben Chanzy a balközépen foglalt helyet s különösen a hadsereg szervezéséről és a katonai szolgáltról szóló javaslatok tárgyalásában vett élénk részt.

1872. szept. 1-én parancsnoka lett a 7-ik hadtestnek, Tours székhellyel. Midőn 1873 nyarán Mac Mahon lőn a köztársaság elnöke, Chanzy Algir kormányzójává s egyuttal a 19-ik hadtest parancsnokává nevezetett ki.

Sokan azzal a gyanúval terhelik, hogy ő, a heves republikánus, kit némelyek csak „egyszerűs Gambettának” hívtak, az orleanisták felé kezdett hajolni s már-már egy új Monkját látták benne a harmadik köztársaságnak. Ez azonban csak gyanu, vagy tán inkább még gyanúsítás. Ő utóbb a szentpétervári udvarnál a francia köztársaságot képviselte mint nagykövet és csak midőn Gambetta jutott a kormányra, tért vissza Franciaországba. Igaz ugyan, hogy sok kérdésben nem értett egyet Gambettával, s őt meg is támadtá nem egy alkalommal, de az még nem elegendő ok gyanúsítani köztársasági érzelmeinek őszinteségét. A köztársaság igaz barátai nem így gondolkoznak s a revanche-ra gondolva épen Chanzy sirjánál így kiáltanak föl: „Vajjon szövetséget kötött-e Bismarck a halállal, hogy megszabaduljon legveszedelmesebb ellenségeitől?”

NAPFELJÖTTE TÉLEN.

Tudja isten hány órája,
Hogy reggelre harangoztak,
S még annak se híre, hamva
Mint egy dözsölő gonoszak.

A falu is olyan csöndes,
Még hallgat a kanász kúrtje;
Gulyás, csikós alusznak kint
Valahol a szénás csűrbe’.

Milyen máskép volt a nyáron:
Fürjek hangos pityapaltája,
S hány madár és lányféle dal
Szólt bele a virradatba?

S az ifjú nap rögtön rája
Előlépett tündökölve,
S szívmelől méltósággal
Mosolygott e piczi földre...

Most, sötét kőd a hegy ormán,
Még sötétebb lent a völgyben;
Várju-sereg csapong, károg
A homályos levegőben.

Egész örök-létnek tetszik,
Míg arcát a nap feltolja, —
Az is olyan halvány, épen
Mintha hideglelés volna.

S olyan vassott mint a gyermek:
Föderül, meg elkomorul;
De hát minek is örülni?
Mikor a föld oly szomorú.

Nem szereti ezt a látványt!
Bizony, bizony alig kel föl:
Siet, mint egy vén szerelmes
Kifelé a tánc-teremből.

Ki egykori imádtottját
Megvénültén ott találja —
És azt sehog sem állhatja,
Hogy oda lett régi bája.

Pásztor.

KÖLTEMÉNYEK PRÓZÁBAN.

Irta: **TURGENYEV SZ. IVÁN.**

Oroszból fordította: *Csopey László.*

VII.

A szurtos munkás és a fehér kéz.

Párbeszéd.

Szurtos munkás: Mit furakodol közben? Mit keresz te itt? Nem vagy mi közben való. — *Kotródj innen!*

Fehér kéz: Tietek vagyok, testvéreim!

Szurtos munkás: Hogy is ne! Persze! Még mit ki nem gondolsz! Nézd meg csak az én kezemet. Látod, mily piszkos? Szemét után is szaglik, kátrány után is büzlík, — a tied meg egészen fehér. És micsoda munka?

Fehér kéz (kezét nyujtvá): Szagold meg!

Szurtos munkás (szagolja a kezeket): Mi a kő? Egészen vasszagú.

Fehér kéz: Ugy van, vasszagú. Kerek hat évig csörgettem rajtok bilincset.

Szurtos munkás: Ugyan miért?

Fehér kéz: Hát azért, mert javatokért küzdöttem, mert meg akartalak szabadítani ti szegény földhözragadt emberek, kiketltem elnyomóitok ellen, föllázaadtam... Azért aztán fogságba vetettek.

Szurtos munkás: Fogságba vetettek? Hát kellett neked lázadás?

Két év múltán.

Ugyanazon szurtos munkás — a másikkhoz: Hallod, Peti!... Emlékezel-e még, hogy két év előtt valami fehér kezű beszélgetett veled?

A másik szurtos munkás: Emlékszem... nos aztán?

Első szurtos munkás: Ma felakasztják; ez a parancsolat.

Második szurtos munkás: Lázított?

Első szurtos munkás: Mindig lázított.

Második szurtos munkás: Ugy biz' a... De hát tudod-e mit, Mitrij pajtás; nem birnök-e megkaparítani a kötelet, a melyre fel fogják akasztani? Beszélík, hogy ez nagy szerencsét hoz a házra.

Első szurtos munkás: Igazad van. Meg kell próbálni, Peti barátom.

VIII.

Az alamizsna.

A nagy városba vezető uton haladt egy öreg, beteges férfi.

Tántorgó volt járása, sovány lábaival akadozva, botorkázva, nehezen és erőtellenül támolygott, mintha kölesönözte volna őket; ruházata rongyokba fityegett, födetlen feje mellére hanyatlott. Haldokolt.

Leült az utczei kőre, előrehajlott, könyökére támaszkodott, két kezébe rejté az arcát — és meggörbült ujjai közül könyek permeteztek a száraz, szürke utra.

Emlékébe kezdte idézni a multat.

Visszagondolt arra az időre, a mikor még egészséges volt és gazdag, hogyan tette tönkre egészségét, vagyonát hogy osztotta fel mások között, juttatott barátainak, ellenségeinek egyaránt... És most nincs egy betevő falatja, nincs egy harapás kenyere, — elhagyták mind-

nyáján, előbb a barátai, aztán ellenfelei... Hát most annyira süllyedjen, hogy egészen a koldulásig alázza meg magát? Keserűség, szegény faesarta össze a szívét.

A könyei egyre peregetek és tarkították a szürke port.

De im hallja, hogy valaki nevén szólítja. Főlemeli fáradt fejét — s ismeretlen embert pilant meg maga előtt.

Areza nyugodt, komoly volt, de szigorú; szemei nem szikrázók, de fényesek, tekintete átható, de nem rossz indulatú.

— Szétesztottad egész vagydonodat, — hangzott a nyugodt szózat. — De vajjon nem sajnálod-e, hogy jót tevél?

— Nem sajnálom, — válaszolt az öreg föld-sohajtvá, — de mi haszna? Haldoklom.

— Ne lettek volna a világon szegények, a kik feléd nyujtsák esdő karjaikat, — folytatá az ismeretlen, — nem lett volna alkalma a jótékonyságra, s te nem gyakorolhattad volna benne magadat?

Az öreg nem felelt, — elgondolkozott.

— Hadd el hát a büszkeséget te is, — feleli az ismeretlen, — eredj, kérj alamizsnát és nyujts alkalmat másoknak is kimutatni, hogy ők is jók.

Az öreg megrázkódott, szemeivel pislogott... de az ismeretlen már eltűnt, — a messze uton pedig egy utas látszott.

Az öreg hozzámént és — alamizsnáért esdekelt. Az utas elfordult tőle mogorván és semmit sem adott.

De nyomban jött egy másik, a ki adott az öregnek csekély alamizsnát.

És az öreg kenyeret vett a kapott filléreken — és édesnek találta a kikoldult falatot; nem ült többé szegény a szíven, ellenkezőleg: csöndes öröm szállotta meg azt.

IX.

Az öreg.

Sötét, nehéz napok köszöntöttek be.

Önmagunk betegkedünk, kedveseink a kórágyn, itt az öregkor hidege, borúja. A mit szerettel, a minek magadat szentelted — sanylik és bomladoz. Kátyuba zökkent már az ut.

De hát mi tevők legyünk? Busuljunk? Sirjunk? Sem magunkon nem segítünk ezzel, sem másokon.

A száradó, korhadó fán kevesebb ugyan a levél, — de a levelek zöld színe mindig ugyanaz.

Huzódjál hát összebb s szállj magadba öreg! nézz be emlékeid közé, és ott nagyon, de nagyon mélyen, egészen az alján egy pontra irányzott lelkednek felvillan, csupán általad megközelíthetve, eltűnt életed, a tavaszak még mindig illatos, üde zöld színével, nyájasságával és hatalmával!

Azonban légy óvatos... ne nézz előre, szegény öreg!

X.

Mit fogok gondolni?

Mit fogok majd gondolni, ha üttöt halálom órája, ha ugyan lesz erőm gondolkodni?

Vajjon fogok-e arról gondolkodni, hogy rosszul gazdálkodtam az étellel, átaludtam, átszundikáltam azt, s rá se értem, hogy adományait megizleljem?

„Hogyan? már itt a halál? Ily hamar? Lehetetlen! Hisz időm sem volt még valamicskét tenni... Csak készültem a cselekvésre!”

Vissza fogok-e emlékezni a multra, megállapodni néhány fényes, bár kevés pillanatnál, miket átéltem, néhány drága képen és arcon? Vagy bolond tetteim jelennek meg emlékezetemben — és lelkekre a késő megbánás égető bűje terül?

Fogok-e gondolni arra, a mi rám túl a siron vár?... igen, de vajjon vár-e rám ott valami?

Nem... ugy hiszem, rajta leszek, hogy ne gondoljak semmit — és erőszakkal valami hebehurgysággal foglalom el magamat, csak-hogy elvonjam figyelmemet a fenyegető börtönről, az előttem sötétlő uttóról.

Egy haldokló nekem váltig arról panaszkodott, miért nem adnak neki égett diót rágni... mig homályosodó szemének mélyében ott vergődött, didergett valami, hasonlóan a végzetes sebet kapott madár átlőtt szárnyához.

XI.

A galambok.

Magas domb tetején álltam; előttem hol arany, hol ezüst tengerként terjedett és tarkált az érett gabona.

Hullámozni nem hullámozott e tenger; a levegő szellője pihent; szörnyű fürgeteg volt érfőlbén.

Körülem a nap még mindig melegen és rekkenőn süttött; de tulnan a rozson, nem nagy távolra, sötétkek felhő óriási terhe nehezült a fél mennyboltra.

Elrejtőzött minden... s nehezen lélekzett a nap utolsó sugarainak baljóslatu világától. Nem látni, nem hallani egyetlen madárkát sem; még a verébhad is elbujt. Csak itt-ott a közelben lebegett egy óriási lapulevél.

Mily erős a határmenti öröm illata! Fel-felpillantottam a sötétkek tömegre... és lehangoztás szállott lelkekre. Rajta hát, rajta! gondolám magamban, csillanj föl te aranykigyo, és harsogj istennyila! mozogj, gördülj, ontsad könyeidet, te vészlő terhes felhő, hadd szűnjön meg a rekkenő hőség!

De hát a felhő nem mozdult. Most is, mint az előtt, fojtotta a néma anyaföldet... nőtt és egyre sötétedett.

Egyszer csak felcsillan valami az egyszínű kékségen; patyolatkendőnek, vagy most esett hó lapdájának nézhetné az ember. Fehér galamb szállott a falu tájára.

Egyenes irányban repült előre.... majd eltűnt az erdő mögött.

Eltelt néhány pillanat — mindig a régi kinos csönd honol... Nézd, nézd! Már két patyolatkendő csillog, már két hólapda halad visszafelé: két fehér galamb röpül hazafelé egyenletes szárnyalással.

Végre is kitört a vész — és lett ne mulass!

Alig birtam hazáig futni előle. Bömböl a vihar és mint az eszeveszett tombol; kavarganak a fakó, alacsony felhők, nem is fellegek többé, csak hirtvány foszlányok, beborult, összekeveredett minden, megeredt az ereken szakadó gyors zápor, villám vakítja a szemet tüzes zöld színével, dörog az ég, mintha ágyú szólna, bűdösköszag érzik...

Az eresz alatt, a kis duzz ablakánál, párosan ül a két galamb, — az is, a ki társa után járt — s az is, kit magával hozott, vagy épen a haláltól mentett meg.

Felborzolta tollát mind a kettő, s egy a másón érz szomszédja szárnyát...

Jól érzik magukat! Látva őket én is jól érzem magamat. Ámbátor egyedül vagyok... egyedül, mint mindig.

XII.

„Hallani fogod az esztelen ítéletét...”

Puskin.

„Hallani fogod az esztelen ítéletét...” Te mindenha igazat mondtál nagy költőnk, igazad van ezuttal is.

„Az esztelen ítéletét s a tömeg kaczaját...”

Ugyan ki ne tapasztalta volna magán az egyiket és a másikat?

Mindezt lehet — és kötelesség is elviselni; a kinek pedig ereje van hozzá — hát legyen megvetés a felelete!

Azonban vannak csapások, a melyek fájdalmasabban érintenek, s egyenesen a szívet érik... Az ember megtett mindent, a mit tehetett; megerőltetéssel, de szeretettel, becsülettel dolgozott... És a becsületes lelkek undorral fordulnak el tőle; a becsületes egyének méltatlankodnak nevének említésénél. „Távozzá! Lódulj ki!” kiáltják rá a becsületes fiatal emberek. — „Nem kell nekünk sem munkád, sem magad; megfertőztetted lakóhelyünket, — nem ismersz, nem értesz bennünket... Ellenségekünk vagy!”

Mit tegyen ekkor ez az ember? Fáradozék továbbra is, kísérletet se tegyen az önigazságra, — sőt ne is várjon többé igazságos méltatást.

A földművelők átkozták egykor az utazót, a ki nekik kenyer helyett a burgonyát hozta, a szegény ember napi eledelét... A feléjük nyujtott kézből kiűtötték a becses ajándékot, sárba dobák és lábbal tapodták.

Most pedig vele táplálkoznak — és nevet se tudják jöltevéjöknek.

Csak arra törekedünk, hogy a mit nyujtunk, hasznos táplálék legyen.

Igaz, hogy az igazságtalan szemrehányás azok szájából, a kiket szeretünk, nagyon keserű... De el lehet viselni ezt is...

„Üss, de hallgass meg!” — mondá az atheni vezér a spártainak.

„Üss, de légy egészséges és jóllakva!” — fogjuk mi mondani.

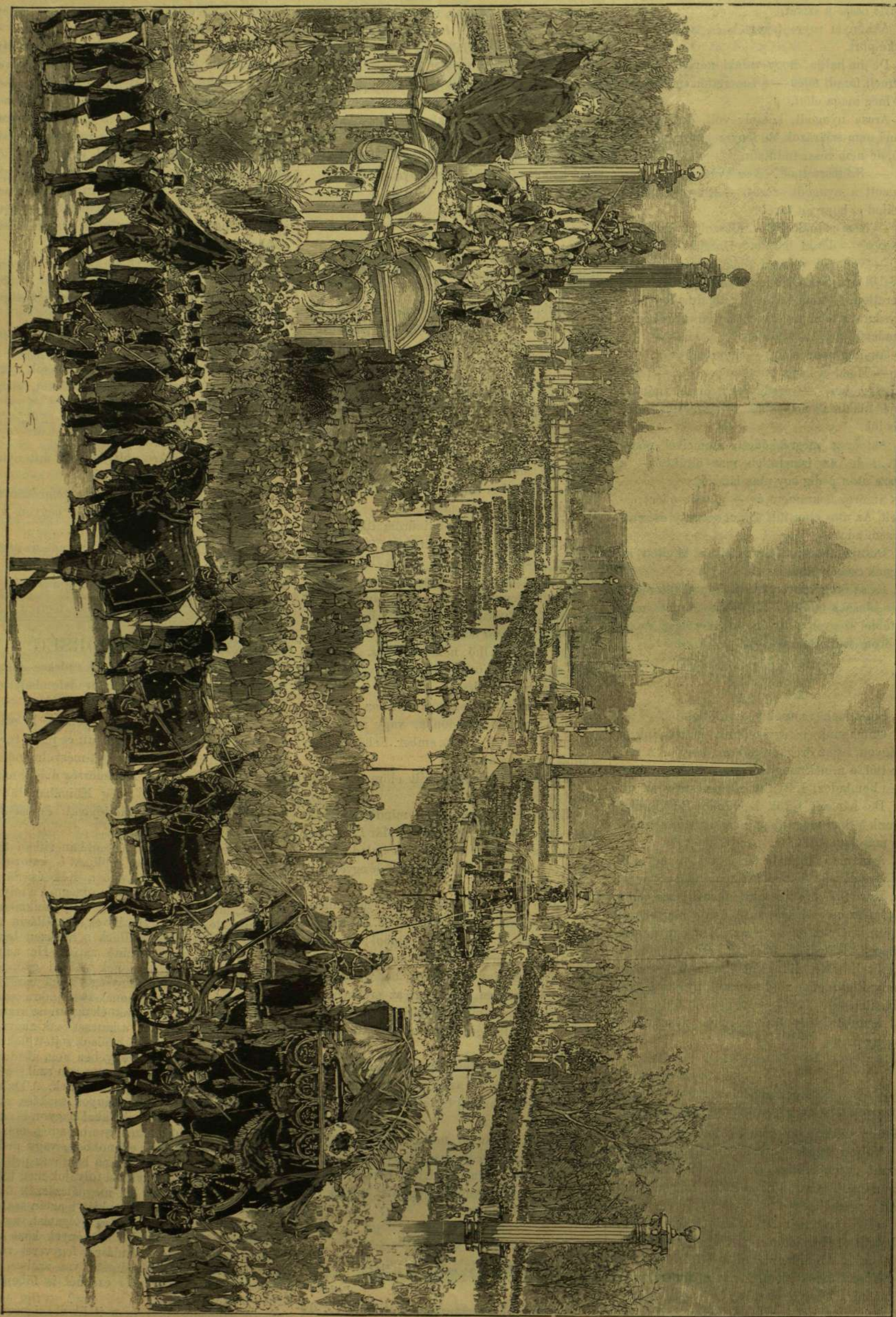
KHINAI RENDŐRSÉG.

Faragó Ödön hazánkba sok érdekes dolgot elbeszél nekünk a mennyei birodalomban tett tapasztalatairól.

Most egy angol előadás nyomán, ki szintén hosszú ideig lakott Khinában és pedig rendőri minőségben, kívánunk egyet-mást elmondani a khinai rendőrségről. A rendőrség dolgai mindenütt érdekesek, hát még Khinában, az ő megcsontosodott civilizációjával és sajátos bűnéivel.

A nagyobb khinai városokban ritkán történnek rablások. Merész rablókat és kalózokat sem igen terem Khina, de a Kék és Sárga folyam mentében csak úgy hemzsegnék a tolvajbandák, melyek mindenféle csekély zsákmánnyal meglelégesnek. Ha heves ellenállásra találunk, gyáván elmenekülnek s nehezen lehet őket elcsipni, mert kitűnő uszók. Ha aztán mégis hatalmukba keritenek valami gyöngén védelmezett hajót, a legénységet nem bántják, örülnek, ha a rizst s gabonát ladikjaikra szállítva vihetik. Jobban szeretnék ugyan az arany- vagy ezüstpénzt, de ezt a kincset csak nagyritkán találják meg, mert a hajósok rejtett fiókokban tartják s amugy hevenyében nem akadnak rá. Aztán meg inkább élelemre van szükségök. Az élet ellen csak nagy ritkán törnek. A khinai igazságszolgáltatás hagyományos szokása szerint a hatóság az ilyen rablókkal nagyon is enyhén bánik el. Háromszáz bambuszütés már a legszigorubb büntetés ellenőben, vagy pedig három-négy hétig ott kuttog a bambusz-pellen-géren. A vásári vagy városi tolvajok még több engedményt élveznek. Jól megpálcázzák őket vagy pedig egy hétre becsukják s aztán szabadon eresztik, mig ellenben a gyujtogatást, vagy a gát átszakítását súlyosabb büntények közé sorolják. A gyilkosságra, árulásra, fegyveres rablásra s kalózságra halálbüntetés van szabva, az atyagyilkosság pedig még ezeknél is főbenjáromb halálos vétek.

A hamisítást már nem ítélik el szigoruan, — általában a ravasszágot igénylő büntetésekre könyörületesszemekkel tekintenek, a mennyiben azok nem ontanak vért, nem gyújtják meg a

GAMBETTA TEMETÉSE. — A GYÁSZNEMET A CONCORDIA-TÉREN.

GYŐZELMI ÜNNEP TURKESZTÁNBAN.

TURKESZTÁNI POLITIKUSOK.

KIRGIZ FŐURI VADÁSZ.

VERESCSAGIN KÖZÉP-ÁZSIAI KÉPEIBŐL.

házat s nem öntik el árvízzel a vidéket. A kereskedők jegyeinek ügyes utánzója mindig talál oly kegyes bírót, ki méltányolni tudja az illető csaló ügyességét. A kínai igazságszolgáltatás, teljesen ellentétben a mi nézetünkkel, gyöngédebben bánik a művel, kitanult bűnösökkel, mint a tudatlan szegény vétkezéssel. A mongol bölcseséget szemet huny a hatalmas gonoszok legremesebb büntetési előtti, legfőbb néhány bambuszad-ütést kapnak, sőt még ezt is megváltatják fényes arannyal.

De a rablók és összeesküvők ellenében engesztelhetlenek Kínában a hatóságok. A rablók a mennyei birodalomban rettenetes szörvetezetté alakultak át. Ott, hol az udvari nyelv van túlsúlyban, e rablók neve kuán-kuen vagy késégsbeest, Mandzsuriaiban és Mongoliában «orolis» néven ismeretesek. Ezeket rettegve gyűlik a hatóságok, míg ellenben a közép csodálva rettegeti őket, a nők bámulják, a férfiak magasztalják s a közép balladákban zengi hőstetteiket, s ha olykor-olykor a faluba vetődnek egyes ünnepélyek alkalmával, tisztelettel fogadják őket. A kínaiak közt is találkoznak nagylelkű Sobrik, kik a gazdagoktól elrablott zsákmányból bőkezűleg részesítik a szegényeket. Kémeik ott tartózkodnak a városokban, vásárokon, sőt ünnepnapokról is gondoskodnak, kik aztán pontosan tudósítják a főnökök, hogy mely napon s micsoda árucikkkel terhelt hajó indul el.

A kuán-kuen az egyetlen bátor bandita Kínában. Vannak kéztők elvéve olyanok, kik azelőtt becsület, jóra való és tekintélyes egyének voltak. Meglehet, hogy a hatóságok időzése elől való menekvés üzte őket a rablók közé, vagy azért esküdtek bosszút a társadalom ellen, mert örökségüktől a törvény megfosztotta. Sokan az igazságtalanság miatt méltatlanul büntetés kiállása után szegődtek a banditák közé, meglátszik rajtuk a kínzás sebhelye. Nagy és nehéz próbát kell kiállni azoknak, kiket magok közé fölvesznek. Az új barátot éhezettik, veszelés kalandokra küldik, s ha a próbán túlélt, borzasztó átokkal kötelezi magát föltétlenül engedelmségre. A kínaiak magok is bevallják, hogy a legborzasztóbb kínzás sem bírhatja rá őket arra, hogy társaikat elárulják.

A hatóságok rendelkezése alatt álló rendőrök mindjárt felismerhetők vörös ruhájukról, magas fekete süvegükről, melyről fűzőtollazat lengedez. A jamun vagy rendőrfőnök rendelkezése alatt ötven-hatvan legény áll s ezek közül kerülnek ki a börtönőrök. A mi fogalmunk szerinti konstaberek fel vannak osztva közlegényekre, káplárokrá s őrmesterekre. Ha nőtlene, «kkor a rendőrtanyán laknak, ha ellenben házasság, a főnök lakásához közel tartózkodnak. Rizst és dinnyét a kerület költségén kapnak, ezenfelül oly csekély havi fizetésük jár, hogy dohányra és opiumra is alig jut abból valami: azonban könnyen segítenek magukon, mert egyetlen hivatalnokot sem lehet oly könnyű szerezni megvesztegetni, mint a rendőroket, úgy hogy csekély fizetésük mellett is aránylag ők élnek legnagyobb jólétben, s nem annyira a jómódúakat, mint inkább a szegényeket zsarolják, mert a gazdagok különben is könnyen kibújnak az igazságszolgáltatás kezei közül.

Nagyobb börtönök csakis kerített városokban vannak, hol a szegény foglyokat úgy összezúfolják, mint a barmokat a szűk akolban, s a börtönfelügyelők igazán szűk adagokban osztogatják a zserencsételnek a rizst. A kínaiak jobban iszonyodnak a börtöntől mint magától a haláltól, nemcsak azért, mert a foglyokkal kegyetlenül bántanak, de különösen azért, mert szokva vannak a folytonos kóborlásához s ha ez korlátozva van, az élet elvesztéi reájok minden örömet. Pedig meg kell adnunk, hogy a kínai rendkívül sokat kibír. Vidáman dalol még akkor is, ha étele fogyatékán van, nyugodtan alszik oly helyen is, hol lábát ki sem nyújthatja; de ha elzárják s nem mehet kedvére szárazon és vízen, oda van életkedve. Százszorta inkább választja a halált mint a börtönt; de nem is igen sokáig kinlódik a börtönben. Sokba kerül a kormányoknak az ingyenlőket tartani, ott halnak el éhen és szomjan.

Mielőtt azonban a kuán-kuen lefejezhetné, előbb el kell fogni. A mandarinok el is követnek mindent, hogy e pusztító bandát kiirtsák; ezt parancsolja saját érdekük is, mert leginkább őket pusztítják, sőt ha elfoghatják, nagy váltásdíj mellett bocsátják szabadon, ha ugyan a vált-

ságdíj kizsárolása után is le nem nyakazzák. A fűzőtollas rendőrök a kuán-kuenekkel szemben igen gyöngék, s ezek ellen rendszerint ki próbált hos egyeneket fogadnak zsoldra vagy rendes katonaságot vesznek igénybe. A zsoldosok sokba kerülnek, azért tehát többnyire az utóbbi eszközökhöz folyamodnak, csakhogy ez sok utóbjárásba kerül. Először is be kell terjesztetni a kényvnt a kerületi katonai hatósághoz, az fölterjeszté azt a Pekingben székelő hadügyminiszteriumhoz, a császári tanács aztán meghányja-veti a teendőket, kiadja a fenytő bíró-ságnak, hogy az is gondolkodjék az ügy felett, innen átteszi az ügyet a katonai főparancsnok-sághoz, ez az alkirályhoz terjeszti be végeldöntést végett. Illatos tentával szűkös ivet teleírnak, míg aztán elvégre a katonaságot kirendelik. A katonaságot rendszerint negyedosztaglyi mandarin vezényli, s habár polgári hivatalnok, mindamellett fegyveresen áll a csapat élére; parancsnoksága alatt állanak a katonai mandarinok. Ezek lőhatón, a katonaság gyalog. Sajátságos, hogy a rablók elleni hadjáratra a mandarinok többnyire kínai katonákat választanak, mert tartanak attól, hogy a hevesebb véru mandzsuk elrontják az ügyesen szőtt hadicselt. A lovasságot a talaj egyenetlensége miatt ily hadjáratra csak nagy ritkán alkalmazzák. Az embertől zsúfolt tartományban, hol fa és bokor nem valami bőven van, biztos buvóhelyről a rablók nem igen gondoskodhatnak. Ha hegysek közé vonulnak, a mi néha-néha megcsik, könnyen nevetik a mandarinokat s csakis azon esetben támadhatók meg, ha a tartomány lakói is a hatóság segítségére sietnek, mire pedig ritkán van eset. A kuán-kuenek legtöbbször a rétségeken vonják meg magukat, bambusz-nádból, fatörzsekből készített kunyhóban laknak. Ezt az elrejtett helyet csakis a mandarizsok és halászsok ismerik, s ezekkel a banditák jó lábon élnek, gazdagon fizetik őket, ha sőt, élelmiszert, puskaport szereznek be számukra. Ezek a banditák leghevesebb kémei. Azonban néha megtörténik, hogy a hatóság jó pénzért vagy fenyegetés mellett egy-egy halászt rávesz, hogy kalauzolja a katonaságot. Ily kalauz nélkül egyetlen lépést se mernének tenni. Ekkor aztán előlmennek a kipróbált katonák, a hátrakötött kezű kalauz mutatja az utat, még a nyakára is kötelet csavarítanak, nehogy kedve jójón kerekedjen. Aztán jön a tetőtől-talpig fegyverezett mandarin, aztán a tigrisfőkel, sárkányalakokkal felcizírozott pajzsú katonák, majd az ijjászok felvont íjjakkal. A polgári mandarin követi őket lőhatón kivont karddal, környezetében vannak a fűzőtollas vörös rendőrök; végül a láncot, kötelet, bambuszna dat hozó csapat kerül, hogy legyen mivel megkötözni az elfogandó rablót. Még a katonai zene sem hiányzik, azonban a hadjárat szerencsés befejezése előtt a zene némán hallgat. Nagy ritkán megesik, hogy véletlenül lépik meg a rablót, de többször előre értesítve a veszélyről, nyomukat sem találják, az is megtörténik, hogy csatára kerül a sor. De ha aztán a túlnyomó erő leveri őket, sajátságos jelenetek fejlődnek ki. A bambuszfall mögött órák hosszan eltart a késégsbeest küzdelem. A polgári mandarin fogát csikorgatva biztatja katonáit, maga azonban lova nyakára fekszik, hogy valami golyó meg ne ütözködjön benne. A zeneszerek eldobják a gangot, cimzalmot s futnak arra, a merre látnak, akár a mi cigányaink. A katonai mandarinok szidják, ütök, üzik a katonákat, de előké nem állának ám. Végre változik a szerencse; a rablók lőpora elfogyott; kitornek, nem tarthatják magukat tovább, de drágán adják meg magukat. Azonban végre mégis vagy golyó találja őket, vagy élve kerülnek fogságba. Az elszéledt zenészek, főtások ismét előkerülnek. Megzendül a győzedelmes harsonája. A polgári mandarin büszkén ül lován s gunyos szavakkal illeti az elfogott, láncra van rablót. Kínai festmények különféle változatokban esetelik a diadalmas menetet. Egy-egy rablót bambuszketreczre zárnak, másikkra láncot vernek; az izmos főnökök megkötözve nyolcz ember tartja, mindegyik ör kivont karddal kíséri a rettenetes kuant, míg a polgári mandarin hátuk mögött villogatja meztelen kardját.

Az ilyen fogás azután jól megtölti a polgári mandarin zsebét, a tiszték előléptetésére számíthatnak, a katonák pedig dupla lőnugot s két adag rizst kapnak. Az udvariás tisztelek sem maradhatnak el, hivatott s hivatatlan költők

zengedezik a hős hadjárat dicsőségét. De bezzeg megjárják a foglyok. Faluról-falura hurezsolják őket s a gyáva, durva tömeg bántalmazza, köpködi, üti-veri a védtelemeket, úgy hogy csak akkor érzik magukat nyugton, mikor kalodába zárják őket. Az ünnepélyességek bezárása után rózsaszínű papíron nyújtják be az alkirályhoz az elfogatás részleteit s mikor ez mindenről értesült, kezdetét veszi a vizsgálat. A vádpontokat ezerszámra halmozák föl, tíz is elég lenne azokból, hogy a fogoly bírótá ítéltessék. A kuánok azonban mit sem vallanak, a legborzasztóbb kínzásokat nemán tűrik, de büntésük nevét nem árulják el. Korbácsütés, kifecsközés, fűlszagatás, hüvelykesavar, fúlszagatás csak nagy ritkán bírja valamásra a konok, megrögzött bűnösöket. Meghalnak inkább, de egy szót sem lehet belőlük kivenni. Bűszkek bátoraságukra s adott szavukra. Tudják, hogy halál vár reájok, tehát ha halni kell, haljanak hősieleg, még a kangu sem bírja őket valamásra. Ez a legborzasztóbb hordozható börtön, teljesen mongol különlegesség. Nevezetesen rudakból álló vas-ketrecz, nyaktól térdig ér. A testet e ketreczbe gyűrűk, szorítják, úgy hogy a szerencsétlen fogly ezt a kínzó eszközt iszonyu kínok közt hurezsolja magával, kezei megbénulnak a szorító vasrudak között. Nem feketik le, éjel-nappal talpon kell állania, mert ha csak félre dőlne is, hogy valahová támaszkodjék, a rudakra illesztett szegek az eleven husba vágnak. A kangu rá van függesztve a bűnös neve és ítélete. A kangu részint száiz, részint husz fontot nyom, de mindkét esetben borzasztó büntetés. Az illető rab, az ítélet szerint, hol hat óra hosszan, hol hat hétig hordozza börtönét s ez idő alatt a testén rágódó fergeket még csak el sem üzheti magától, mert kezeit még csak meg sem mozdíthatja. Nappal ki van téve a nap tüzeinek, a csipős legyeknek, éjjel a dermesztő hüvönek s az éj undorító fergeinek. Azt mondják, hogy a legtöbb rab a kanguban megőrül: állva alusznak el mint a ló, mert már annyira kimerülnek, s ha elesnek, az elevenbe szuró szeg ébreszt fel őket vagy ott halnak meg a földön henteregvé iszonyu kínjukban.

A bonzok zárdájával kapcsolatban itt-ott van ugynevezett lelencház is, de azért a gyermekgyilkosság, hogy ugy fejezzük ki magunkat, a legkedvencebb bűn Kínában. A nők társadalmi alárendeltsége, a nők telensége, melyre azok kárbotvatnak, idezi elő e bűn elterjedését, az ártatlan kisderek szándékos elpusztítását. Ott az anyalesinálást voltaképp nem is sorozzák a bűnök közé. A mandarin túlságosan elnéző e tekintetben s a hatóság gyermekgyilkosra még nem mondott ki halálos ítéletet, de a felnőttet, kivált a férfiakon elkövetett gyilkosságra halálbüntetés van szabva. Az emberölés fölfedezésében a kínai rendőrök igazi mesterek; csudásan kikutatják a megölt egyén ellenségeit, azt a ki először illette a hullát s szigoruan vonják kérdőre azon birtokost, a kinek területén a néma tanu találtatott. Azonban mindemellett is az igazságszolgáltatás nagy hézagainak betöltésére sok századnak kell még születnie és elenyésznie.

K. T. K.

GAMBETTA TEMETÉSE.

Thiers halála óta még a pompát és tüneményeket szerető Párisban sem volt oly nagyszerű temetés, mint Gambettáé, sőt az utóbbi a résztvevő közönség és koszorú számát tekintve sokkal nagyobb vala amannál is. Nem százazekre, de talán egész millióra lehet tenni a gyászmenetben résztvevők számát. Az egész Páris talpon volt s vidékről minden törvényhatóság, a nevezetesebb testületek s egyletek képviseltették magukat, úgy hogy tisztán a vidéki küldöttségek tagjainak száma meghaladta az 52,000-et s csak a hivatalosan jelentkezettek többségétől háromszázazernél. Hasonlóképp rendkívül nagy volt a koszorú száma is. A képviselőház (Palais Bourbon), hol a ravatalt felállították, mint a Thiersét is, zsufolva volt koszorúkkal, melyekből igen sok még a széles lépcsőzetre is jutott; a koporsó után a menetben négy nagy kocsit töltöttek meg koszorúkkal, melyekből csak a boulevardokon levő egy pár nevezetes virágkereskedő mintegy 300,000 frankot vett be.

A «nagy nemzet» e rendkívüli részvételnyilatkozata kiváló politikusan elhunytá fö-

lött megérdemli, hogy mi is újból megemlékezzünk fölé.

Mai nagy képünk a nagyszerű temetési menetet ábrázolja az óriási Concordia-téren.

A Concordia-téren Franciaország városainak szobrai állanak s e szobrok a menet alatt kiváncsi emberekkel voltak tele. Egyedül Straszbura város szobrával tettek kivételt. E szobor egészen fekete gyászla volt borulva s csak a fehér köféje tűnt ki s a szobor szívének helyén volt a francia nemzeti szín. A «visszatörítés» politikájának vezérét látszott gyászolni maga a szobor is és bizony sokan voltak a nagy menetben, kik e szobort látva, «elképzeltek, hogy Gambetta halálával a szép Straszbura város s vele együtt Elzász és Lotharingia francia érzelmű lakosainak reményei is elhalványodtak».

Egy jeles francia művész rajza után külön a czélra készített nagyszerű halottas kocsin magasra emelkedő piramid alakú állványon volt a koporsó háromszíni lobogóval úgy, hogy minden irányban jól lehetett látni. Ezüst edények voltak minden sarkon s az edényekben naphta-tűz égett, a koci oldalain violák és fehér lilomok állottak, míg egyes részei koszorúkkal és lobogókkal voltak borítva s ezek közt legfeljebb volt Elzász és Lotharingia óriási koszorúja. A halottas menetet a köztársasági testőrség nyitotta meg, azután jöttek a koszorút vivő kocsik, Belleville, Gambetta kedvelt választókerület köztöltői, az iskolás gyerekek s a «Republique Française» szerkesztőség tagjai. A koporsó mellett szalagvivőket mentek Falieres belügyminiszter, Billot hadügyminiszter, Brisson képviselőházi elnök, Peyrat, a szenátus alelnöke, Métévier, a belleville választók megbízottja, Falateuf, a párisi ügyvédi kamara elnöke, Sirech cahorsi polgármester, dr. Fieusall, Etienne s Feuille Martin, az «Union Republicaine» (Gambetta országgyűlési pártja) elnöke. Közvetlen a koporsó után jöttek a családtagok, Pittie tábornok, az elnök képviselője, a miniszterek s külföldi követek, szenátorok, majd a költők. A pápa párisi követe nem jelent meg, mivel a temetés egészen világi jellegű volt. A menet teljes két óráig tartott s a Père-la-Chaise temető előtt még tíz beszédet tartottak, mielőtt a koporsót ideiglenes helyére tették volna.

A valódi sir ugyanis Nizzában van, mivel Gambetta atyja tudvalevőleg erősen követelte, hogy fia holttestét ide vigyék s a családi sírboltba helyezzeék el, a mint az már azóta meg is történt.

UJABB TALÁLmányok.

Természettudományi értekezés Haitny Pállól.

(Folytatás.)

Az újkornak van egy más gépe, egy más találmánya is, mely a természet erőit munkáltathatja az ember helyett: az elektro-dinamikus gép. Nem kell a czifra névtől megijedni, a gép maga igen egyszerű. A villamosság használatát föl általa a munkához. Oly erő, mely nagy bőségben van meg a természetben, vagy legalább nagy mennyiségben állítatik elő tisztán természeti forrásokból. Egy savas vízbe mártott horgany- és szénlemez, mialatt maga magát megemészt, az elektricitásnak vagy villamosságnak erős áramát hozza létre, s ez a villamosság az elektro-dinamikus gép által mozgató erővé változik.

Ily gépet több alakban állítottak elő, egyik leghasználatosabb ezek közül az, melyet egy párisi asztalos, Gramme adott neki. Késsévé van még használatban, a kezdet nehezégein nincsen még túl. De hogy a jövőben ez is mivé fog válni az emberiség számára, mutatja az, hogy az elektricitást mint hajtó erőt, használják már kisebb vasuti kocsik, sőt vonatok mozgásában tartására is.

Ez az utolsó pont, úgy az elektro-dinamikus gépre, mint a gőzgépre vonatkozólag is egy lépéssel tovább vezet bennünket. Ugy tűnnek fel e gépek, melyek nemcsak hogy átválalják az ember munkájának egy részét, hanem a természetből való nagy túszában nevezetes győzelmet biztosítanak számukra.

Ebben a nagy túszában az idő és a tér az a nagy két akadály, a melyekkel meg kell küzdeni.

Az időnek és a térnek nem tud urává lenni az ember. Ezek figyelmeztetik legsajgóbb módon, hogy földhöz tapadt. Térhez tapadt időbeli lény, ki arca verejtékével változtatja meg a tárgyak helyzetét, s azt sem egy pillanat alatt, hanem kevesebb vagy több idő igénybevételével. A tárgyak helyeszerje munkájába kerül, maga is fúradással változtatja helyét, s nagy időre van szüksége, ha maga a távolság is nagy, melyet meg kell tennie.

A gőzgép megrövidítette a távolságokat. Idő és tér egyszerre vesztettek nagyságukból. Évekből hónapok, sőt hetek lettek, hónapokból napok. A közlekedés csodálatos módon megkönnyebbedett. A tért, melyet előbb a karavánok tevéinek, vagy magának az embernek lépésről lépésre kellett legyőzni, mintegy újra és újra meghódítani, a vasut könnyen szét át. A tengert, melyen kedvezőtlen szél mellett a vitorlás hónapokig küzdött át magát, a gőzhajó néhány nap alatt futja keresztül.

Es a találmányoknak egész sokasága támadt egymás után, melyek az idő és a tér elleni küzdelemben az embert győzelemre segítik, a küzdelmet reá nézve könnyebbé teszik. Mind a legújabb század találmányai, míg a múlt idő, a koci feltalálása óta nem mutathat fel hasonlót.

Csak nem kell a találmányok fontosságának megítélésénél hamis alaplól kiindulni. Néha az elvi eredmény nagyobb, mint a minőnek a közönség megismeri, mert a közönség nem sokat törődik az elvi eredményekkel. Elfelejt, hogy az elvek-verte hullámok átcsapnak a társadalomba, átalakítják előbb a világnézetet, azután a világeletet. A közönség e messze jövőnek érdekénei nem érzik megdobbanni szívét, csak a jelen sikerének gyújtja meg áldozatát. A jelen sikere nem egyéb sokszor, mint azoknak az elveknek a megvalósítása, melyeket a mult jelesei hagytak reánk örökség gyanánt, és mégis, a cserkoszorut nem a mult eme jelesének nyújtja a közönség, hanem a megvalósítók útjára szórja az illatos virágot. Ha egy Robert von Mayer kimondja a nagy elvet, hogy az erő elenyészhetetlen és örök, de alakot tetszés szerint cserél, a közönség ezt hidegen hagyja. Mayert magát, eszének ép volta daczára, örültek házába teszik. De mikor elvét megvalósítja egy Morse, s az elektromossággal írni kezd, vagy egy Daguerre, a ki a fény sugarait rajzolásra használja fel, akkor tapsviharban tör ki a közönség, s a taps csak ezeket a siker férfait illeti.

Bizonyos jogosultságot a közönségtől nem is lehet elvitatni, a mikor így jár el. Egy Morse vagy egy Watt az izzadság csöppjét törli le az ember homlokáról, egy Mayer pedig csak megmagyarázza, miként volt ez lehetséges. Természetszerű, hogy halálját nem az utóbbival érezeti. De nekünk meg kell emlékeznünk az elvek fontosságáról is, midőn az újabbkori találmányok kihatásának mérlegeléséről van szó, a mely kihatásokat talán jobban, mélyebben fog érezni az utókor, mint mi magunk.

Mit törődött p. o. a közönség az egész Morse-féle találmánnyal addig, a míg az általános használatba nem jutott? A fontosságról, melylyen ma bír, legfőkébb a tudomány országában beszéltek, a közönség maga is úgy tekintette azt, mint valami érdekes kuriózumot. Pedig a lényege akkor is az volt, a mi ma, csak a siker hiányzott. Mindenekelőtt az elv maga volt megkapó. Az erő átváltozott benne villamossággá, a villamosság ismét erővé. S ez által le lett győzve az embert korlátozó tényezők mindkettője: tér és idő.

Milyen egyszerű is az egész! A kéz megnyom egy billentyűt, ez által a villamosság áramlani kezd s az ellenkező oldalon maga vonja le a billentyűt. A kezét leveszszük a billentyűről, a villamos folyam megszűnik, s az érkező hely billentyűje is helyére ugrik vissza. A mozgatás gyorsabb vagy lassabb váltakozása szerint jelöljük az egyes betűket, s azokból alkotjuk össze magukat a szavakat. Megértethetjük magunkat e jelek közvetítésével a nagy távolságokon keresztül, s barátunk, ki talán a földnek épen ellenkező felén tartózkodik, megérti gondolatainkat, melyeket vele közleni kívánunk.

Es mindez a lehető legrövidebb idő alatt. A villamosság egy másodperc alatt vagy tizszer futja körül az egész földet, úgy hogy valósággal kevesebb az idő, mely a jeladás és jelérkezés között lefoly, semhogy azt legpontosabb műsze-

reink által is lemérni képesek lennének. Azt kell mondanunk, hogy ugyyanabban a szempillantásban adjuk a jelt, melyben az rendeltetése helyére megrékezik, s hogy így a tér megfutásához semmi idő sem kívántatik.

Az idő le van győzve. Jól emlékezem az éjszakákra, midőn a berlini csillagvizsgáló intézetben egyesek táviradi összeköttetésben állottunk társunkkal, a ki Teheránban időzött, előbb a Vénus átvonulását szemlélni, később geográfiai helymeghatározásokat végezt. A mikor a táviró kulcsa egyet-egyet koppant, olyan különös volt azt tudni, hogy társunk keze, ott a messze fekvő helyen ép abban a pillanatban nyomta meg a maga távirójának a kulcsát. Mikor a vizsgálatokra került a sor, közvetlen jeleket adott, ha egy-egy csillag távcsőjének pókháló-szála előtt elhaladt. Csak egy pillanattal tart ez a tümemény, s mi a nagy távoból tanui lettünk ennek a pillanatnak. Tudtuk, hogy ime most futott át távcsővén a csillag. Es mikor a napi munkának vége lett, barátságos üdvözlésekkel kívántunk egymásnak jó éjszakát, mintha nem is ezer mérföldnyi távolság feküdt volna közöttünk.

Alig, hogy szelebből alkalmazást nyert a telegráf, megszületett testvére a telefon. Amaz jeleket visz át egyik helyről a másikra, ez magát a hangot viszi. Amott a szavakba öntött gondolatnak a kéz közvetítésére van szüksége, hogy érthető legyen a jel, itt magát a kimondott szót veszi röpké szárnyára a villamosság, s a neki sajátos gyorsasággal viszi tovább. Amott megértjük társunk jeleiből annak gondolatát, itt meghalljuk magát a hangját is, sőt még a hanghordozást is, akár csak közelünkben lenne.

Mióta tudva van, hogy a hang — akár embri szó, akár más legyen származási kútjeje — nem egyéb mint rezgés, tehát a mozgásnak egyik neve, azóta többször többféleképp alakították át a hangot mozgató erővé, a mozgató erő pedig minduntalan átváltozik különös szándékunk nélkül is hanggá. König párisi tanárnak kísérletei ismeretesek, melyek által megláthatjuk a saját hangunkat. Az égő gázlámpa lángja előtt egy kicsi hártya van elhelyezve, mely rezegni kezd, ha a hang éri. A hártya rezgése lobogásba hozza a gázlángot. Egy forgó tükrök e gázlángot hosszan elnyúlt tűzpántlikának mutatja, minőt tüzes zsaratokkal szoktak estende csinálni a gyerekek. A pántlika egyforma, ha a láng csendes, ellenben csipkézett, ha a láng lobog. Men-nél tisztább a hang, a csipkézett fodrai annál egyformábbak. Egy Patti hártya csupa egyforma csipkézett mutat, egy rossz, rekedt hang szalagjában az egyik csipke hosszú széles, a másik kicsiny keskeny.

A telefon sokban hasonló tüneteket mutat. Ennél is van egy kicsi hártya, mely a hang által rezgésbe jön. Csakhogy mögötte nem gázlámpa, hanem egy villamos vezeték van elhelyezve. Mikor a hártya rezgésbe jön, s a rezgés által hol közeledik a villamos vezetékhez, hol távolodik tőle, a villamos áram megindul, s arról a helyről, a hol beszélnek, átszól-gál arra a helyre, a hol a beszédet hallgatják. A mint a beszélő hangjának rezgésére a kicsi hártya a villamos vezeték deleje felé nyomul, s ez által erősebbé teszi az áramot, ugyanakkor a hallgatónak fülénél levő hártvát (voltagepen igen vékony aczélemezt) nagyobb erővel vonja magához a vezeték deleje. A másik pillanatban a ruganyos lemez mindkét helyen eredeti helyzetét foglalja vissza, s egyforma rezgést tesz mindkettő. A hány és a minő rezgést tesz egy másodperc alatt a beszélő állomás lemezkeje, ugyanannyi és ugyanolyanokat végez a hallgató állomása is. A mily nagy rezgéseket tesz az egyik, olyanokat tesz a másik is. A két lemezke rezgése tökéletesen egyforma.

De a hang nem egyéb mint rezgés s a rezgés mindig hangot hoz elő. S nem is függ a hang minősége semmi másról, mint a rezgés minőségétől. Az igen magas hang csak abban különbözik az alacsonyról, hogy rezgéseinek száma nagyobb, mint amazé. A beszélő hangjának minősége szerint tehát változni fog a lemezke rezgése is. Viszont, a hallgató állomás a lemezke rezgéseinek minősége szerint változni fog a hang, a melyet a rezgés kelt. A minő az egyik, olyan a másik. Ugyanaz a rezgés ugyanazt a hangot szüli. A hallgató állomásnak lemezkeje ugyanazt a hangot hallatja, melyet maga a beszélő, s mi, hallgatván e lemezket, úgy hisszük, magát a távol levő beszélőt halljuk. Az ő szava

üti meg fülünket, az ő hangját, sőt hanghordozását véljük hallani.

Ez által ismét le van győzve az idő. A hang a levegőn haladva keresztül, csak ezer lábnyra hat el egy másodperc alatt, itt a villámosság gyorsaságával repül. Egy nagy távolságban elsütött ágyúnak tüzet régen észrevettük már, midőn dőreje fülünkhez ér, a villámlást csak bizonyos időköz múltán követi a zengés, a telefonnál pedig ugyanabban a pillanatban halljuk a szót, a melyben az nagy távolságra tőlünk ki lett mondva. De le van győzve a tér is. A hang maga bizonyos távolságon túl elhal. Mentől nagyobb a hang, annál távolabb hallatszik, de nem tudunk akkora hangot keltetni, mely néhány mérföldnyi távolságra továbbról ki lenne vehető. A lehatalmasabb ágyuk dőreje nem hallatszik el tíz mérföldnyire. A telefon a közönséges emberi szót is elviszi ennyire, a melyet már néhányszáz ölnyi távolságra sem hallanak másuttól.

De a míg a telefon csak abban az értelemben győzi le az időt, hogy a kimondott hangot a legnagyobb távolságra is egy pillanat alatt elviszi, az alatt a legújabb idő egy más falálánya, a fonograf, még teljesebben legyőzi azt, midőn az egyszer kimondott, s elveszésre szánt hangot örökké valóvá teszi. Verba volant, a szó röptül, mondták a régiek, s a fonograf egyszerre megrögzítette a szót. A röpke, megbízhatatlan, százszor kimondott szó, százszor megtagadott szó, sőt a hang is egyszerre csak állandó karaktert vett föl. A mi eddig csak egy pillanattal áll, a mit eddig akkor kellett meghallani, mikor el volt mondva, mert a következő pillanatban már elveszett örökké, visszahozhatatlanul, az a fonograf által most konzerválható sok időre, s felidézhető újra és újra, mondhatnánk tetszés szerint.

A fonograf is azon alapszik, hogy a hang nem egyéb mint rezgés. A rezgést közönséges mozgássá alakíthatjuk át. Afféle kicsiny lemez, minő a telefonnál is rezgésbe jön, felhasználható arra, hogy rezgése közben megjelölje rezgéseit. Egy kis tűt erősítünk a szélére, s mialatt rezg, közvetlen közelében egy papírrabot huzunk el. Minden rezdulásra egy kicsi lyukat szur a tű a papírra, a hány rezgést a lemezke végzett, annyi lyukat találunk a papíron. Ha gyorsan következtek a rezgések, a lyukak sűrűn esnek egymás mellett, lassu rezgések mellett nagy távolságra egymástól.

Egy ilyen átlukgatót darab papír (a papír helyett használhatunk pergamentet vagy staniol-lapot, a mi állandóbb) magában hordja a hang meglevenítésének a lehetőségét. Kicsalhatjuk belőle a mikor tesszük. Minden átlukgatót papírból csaltatunk ki hangot. Próbáljuk meg az író toll hegyével egy sorba lyukakat szúrni a papírra és azután elég gyorsan végig huzni a tollat a lyukakon, sajátságos szerzést, hangot fogunk hallani. A fonograf lemezkéjének tíje alól kikerült lapot visszatesszük oda, a honnan vettük, a tű alá. Ha ott huzzuk végig

e tű alatt, minden lyukba be mélyed e tű, minden lyuk közötti közben kiugrik, s a vele összeköttetésben levő lemez ismét rezegni kezd.

A rezgés által pedig hang támad. Ha a lyukak sűrűn esnek, a rezgés gyors lesz, ha ritkák, a rezgés lassu. Maga a hang előbbi esetben magas, utóbbiban mély, alacsony. A milyen hang volt az, melynek rezgése által e lyukak ejtettek, olyan lesz ismét az a hang is, mely a lemez rezgésbe hozatala által származik. Az egyszer kimondott, azután elmúlt hang tehát újra fölelevenedik, egészen olyan formában, a minővel birt előbb. Egy Patti hangja, melynek csengése anyjakat hoz extázisba, magából a fémlemezéből kél elő, üden, megkülönböztet-

hogy a fűlek a nők valódi korának legbiztosabb árulói, s azért igyekeznek azokat elrejtetni. A mesterséges fűlek erős vörös színűek, mivel e kis testrészek halványossága mutatja a vén kort, míg a fűl friss színe a fiatalság jele.

* Keztyűszek jöttek divatba a nőknél. A keztyű bensejében a tenyér felett egy vagy két gombos keztyűt alkalmaznak pénzértékre gyanánt. E gyakorlati újítást az angol nők kezdték meg s ezáltal abban áll, hogy télen át nem kell a felső ruhát kibolbolni az aprópénz kedvéért.

* Kellemes karácsonyi ajándékokat nyújtott Königsberg városa a szegény gyermekeknek. A mennyi gyermek csak befért, mind ingyen mehetett ez este a városi színházba, hol az ő kedvükért a „Hamupipőke” című látványosságot adták elő.

* Gladstone egy Danteről szóló s neki megküldött könyvért köszönetet mondván az olasz szerzőnek, egyebek közt azt írta, hogy „Dantet olvasni hatalmas disziplina a szívnek, az értelemnek, az egész embernek; én nagyrészt Dante iskolájában szereztem e szellemi kincseket és szellemi vezetőm maradt aggkoromig.”

* Galignani, a róla nevezett angol nyelven megjelent „Galignani's Messenger” szerkesztője, nem rég Párisban elhunyt s jelentékeny vagyonából számos jótékony alapítványt tett. Így értékpapírokban s földbirtokban oly vagyont alkotott, melynek közel 200.000 frank évi jövedelméből „Assistance publique” nevű intézet állíttassék föl s abban 60 évet betöltött szegény írók, nyomdászok s könyvkereskedők részint ingyen, részint igen csekély fizetésért fölvehetőek. Corbeilban, hol nyáron át tartózkodni szokott, Galignani még életében egy-egy félmillió frankot tevő költséggel árvaházat s kórházat állított föl. Most végredeletében ez intézeteknek külön-külön 120.000 frankot hagyományozott.

* A legközelebbi teljes napfogyatkozás május 6-án hat perczig fog tartani. Ily hosszú ideig tartó napfogyatkozás egy századig nem lesz. A boj csak az, hogy a szárazföldön jórómán csak részleges fogyatkozást lehet látni, maga a teljes fogyatkozás egészen a tengerre esik s csak egy helyen érinti a szárazföldet, a déli Csöndes-tenger egy félre pontján levő igen kis Karolin-szigetet. A francia kormány és az Egyesült-Államok e kis szigetre külön tudományos expedíciókat küldenek.

* Női apostol Kelet-Indiában. Indiai angol lapok érdekes híreket közölnek egy hindu nőről, ki most körutat tesz Kelet-India városaiban s nyilvános gyűléseken szónokol az ottani nők szomornhelyzetének javítása érdekében. Neve Pandita.

Ramabai s egy kiválóan tudós férj fia leánya. Szülei halála után, szakítva kadtja hagyományával, maga választott magának férjül egy művelt bengali tudóst, a kalkutai egyetem tudorát, ki azonban rövid idő múlva meghalt. És Pandita, ki most mint egy huszonöt éves, szép nő, nemcsak máglyán nem halt meg férje után, de haját sem nyírta le s nem él jajveszéklő nyomorult életet, hanem nő-emancipáló mozgalomnak állt az élére s az angoloktól támogatva, izgat a nők társadalmi állásának reformja mellett. Széles körű ismeretei bámulatra ragadják európai hallgatóit is, szónoki képességét pedig rendkívülinek mondják. Előadásaira tömegesen önlönik a közönség s a büszkült reformpárti is támogatja, uti költségeit a janagsuri navab fedezi. Az orthodox hindu körök pedig szörnyűködnék és fejüket rázza, romlást és pusztulást jósolnak a népeknek.

hetőleg attól, melyet e gépbe netalán egy rekedt khórta énekelte bele. (Vége köv.)

EGYVELEG.

* Latin havi folyóirat jelenik meg New-York államban Potsdam nevű város felsőbb tanintézetében. Az „Ephemeris latina” című folyóirat az Egyesült-Államok felsőbb tanintézteiben szövetkezetet létesített (Catena latina) a latin nyelv terjesztése s művelése érdekében. Nemcsak tanárok, de tanulók is részt vesznek e munkában.

* Mesterséges fűleket hoztak divatba most a francia nők. E fűlek emaille-tömegből és viaszból készült vegyületekből állanak s a természetes fűlekre tapasztatnak. E sajátságos divat alapja állítólag az,

VERESCSAGIN KÖZÉP-ÁZSIAI KÉPEIBŐL. — ÉNEKLŐ DERVISEK.

TEHÉNHIMLŐ-OLTÁS.

A himlő elleni védőoltás ellen sok orvos és nemorvos igen súlyos vádakat hozott fel újabb időben. Később vontaák többek között azt is, hogy a himlő ellen nyujtanának valami oltalmat, sőt sokan azt állították, hogy a beoltott egyének közül többen vesznek el a hólyagos himlőben, mint a be nem oltottak közül. Statisztikai összeállítások megdöntötték ez utóbbi okoskodást. Kimutatták kétségtelenül, hogy ez nem áll, s hogy a beoltottaknak sokkal nagyobb százaléka van megoltalmazva, mint a be nem oltottaknak.

De igen erős ellenszenvet keltett az oltások ellen sokhelyen az is, hogy egyik gyerekből a másikba nem csak e himlő elleni biztonságot, hanem egyes betegségek e való hajlamot, sőt magát a betegséget is át lehet oltani. Tudvalevő dolog, hogy az oltó anyagot egy már beoltott gyermekből szokás venni, s ezzel oltják be a másikat, a harmadikat, stb. ezekből veszik ismét a többiek oltásához való anyagot. Ha már most az egyik valamely ragadós betegségben szenved, ezt sorba beolthatják valamennyibe, s a szegény áldozatok vére egész rendszeresen meg lesz metelyezve. Különösen a skrofulózus betegségek oltattak be ily módon nagy mértékben.

Az angol orvosok, hogy ennek elejét vegyék, magára az oltó anyag nyelésére borjúkat használnak fel, melyeket előbb megvizsgálnak, ha vajjon tökéletesen egészséges állapotban vannak-e? Az oltó anyagot a borjúnak bőre alá fecsenkezik, s e borjút beolthatják az istállóba. Öt nap múlva a még nyílt oltási sebhelyekből friss anyagot nyernek, melyet be lehet oltani a gyermekekbe.

Hogy a borjúkból vett anyaggal való oltást meg lehessen különböztetni a többitől, arra nézve a szurásokat oly alakban szokták tenni, mint a hogy az a melékelt 1-ső ábrán van visszaadva. A 2-ik ábra mutatja a borjút, a mint kifestett lábbal oda van fektetve az asztalra, hogy ezombjából oltó anyagot nyerhessenek. A 3-ik ábra magát az oltási műtet mutatja, midőn az oltó anyagot a gyermek karjára átviszik.

Már eddig is sok száz oltást végeztek Londonban ezen az uton, s ezek meglehetősen szép eredményeket mutatnak.

VERESCSAGIN KÖZÉP-ÁZSIAI KÉPEL.

A híres orosz festő művei nagy érdeklődéssel szemléli a közönség a műcsarnok termeiben, melyek most nappal és az esti villamos világítás idején egyaránt tele vannak. Az orosz-török háború borzasztó hűséggel festett jeleneteinek hatása mellett a látogatók csak keves figyelemmel részesítik az üvegcserepekben elhelyezett érdekes néprajzi gyűjteményt, a falakra függesztett fegyvereket, pajzsokat, melyek mind azokra az ázsiai népekre emlékeztetnek, kik közt Verescsagin annyi időt töltött. Sőt a látogatók általában még azokat a festményeket sem nézik nagyobb figyelemmel, melyek nem a

háború barbárságát és rettenetes nyomorát beszéli el. Pedig ezek is értékes, nagyhatású művek: népeleti képek Közép-Ázsiából, jellemző arcokkal, alakokkal, a kelet életének egy-egy jelenetével, vagy tájképek, melyeknek jellege annyira elüt a műkiállítások egyéb tájképeitől. A falon függ sok fotográfia is Verescsagin számos műveiről. Mindezek a művés sokoldalúságát, rendkívül élénk megfigyelő tehetőségét bizonyítják, pezsgő művészi vállalkat mutatják, mely a benyomásokra mindig készen van, legyen az akár egy tájkép, sivatag vagy hóval fedett orom, akár indus ünnepély, akár a kelet sajátságos építészete, akár népcsoport, akár pedig verontás a harczterén.

A közönség azonban Verescsagint az utóbbiak festőjének hallotta emlegetni mindig. Az orosz-török háborúból festett jelenetei alapi-

figyelemreméltónak tünnek föl. Mellette szól még az is, hogy érdekes legyen, mert művés által nem igen látogatott világrészről tár föl egy-egy darabot. A kelet fényes színei, lakóinak festői tarkasága, a természet ölen való életből kifejlődő különössége — derék, élvezetes tolmacsot találtak Verescsaginban.

Néhány ily mű bemutatása a háború festőjéről, bizonyára érdekelni fog mindenkit.

„Győzelmi ünnep Turkesztánban” — igazán egy nagy darab keletről és félvad népeinek életéből. A sivatag egyik hatalmas fejedelme fényes diadalt aratott az országa betört oroszokon s e diadal megünneplésére összegyűltek sok százan. Tatárokat és turkomanokat vegyesen látunk itt, a turbán mellett ott van a bozontos bárányszőr-süveg, a kaftán és burnusz egymást váltják föl, a teve mellett a délezgető és nagyfülű öszvér; valódi kalidoszkóp ellentétekből. De a legnagyobb ellentétet képezik a fényes mór stílus épület (ha nem családunk, Tamerlan híres palotája Szamarkandban) s előtte magas rudakra sorba feltűzve a csatában megölt gyaurok fejei. A művés emlékei mellett a barbár élet nyomai. Az egész csoportot élettelenül egészíti ki a földre kuporodott muzulmánok között szónokló mollah (pap) alakja, ki büszkén mutatva a legvilágosabb fejére, tovább is harczra lelkesíti az igazhívőket.

A mily meglepő technikai pontossággal s egyúttal éles jellemzéssel mutatta be művésünk e képében a közép-ázsiai emir palotáját, ép oly hatásosan ismerteti meg az „Éneklő dervisek”-et. A mozlimek jellemét és rajongó természetét semmi sem mutatja be jobban, mint ezek a keleti szerzetesek. Öltözék, modoruk és életmódjuk egyaránt exaltált. Csucos kalapjuk, rongyokból összerakott köpenyek szegénységüknek kiáltó jele.

Szörsvetéből vagy többszínű csomokos kötelekből övet hordanak derekukon, benne az imádság jelzésére szolgáló kavicsokkal. Öltözetük kiegészítő része a keszku vagyis koldustál, egy fél kókusz-dió vagy kobak-alaku edény, melyben az összekoldult eledleket válogatás nélkül együvé öntik, s azután

1. Tehénhimlő-oltás jegyei. — 2. Az oltóanyag kivétele a borjúból. — 3. Gyermekek beoltása.

TEHÉNHIMLŐ-OLTÁS.

tették meg híret, az által vált oly eredeti, eddig a maga nemében páratlan festővé, ki művei által társadalom-bölcsészeti eszméket terjeszt, izgat — még pedig nagy erővel — a háború ellen. Nem csoda, hogy a közönség figyelme csaknem kizárólag e művek felé fordul, melyek hatása dolgaiban a legizgatott olvasmányokkal versenyeznek, és csak mellékesen figyel a többiekre.

Verescsagin a turkesztáni harczokból is festett jeleneteket. Azok fénykép másolatai bizonyoságok, hogy Kaufmann tábornok hadsergében is csak oly humánus szemmel, melyen érző szívvel nézte a vérelláztatott ázsiai sivatagot, mint a czár hadsergében a Sipka-szoros hó-mezőit, Plevna sánczait.

A festő művészi egyéniségét nagyon emelik uti képei, ha szabad így neveznünk azokat, melyek utazásainak benyomásai alatt születtek, és Verescsagint mint táj- és genre-festőt is igen

egy az övről alálógó vakaró, melynek segítségével bizonyos kellemetlen apró elődsi állatoktól szoktak megmenekedni. Folytonos imával és lehetőleg ideges mozdulatokkal fejezik ki csak a dervisek valódi igazhítségüket. Isteni tisztelőtök ugatással, tánczolásal, gyors forgással s néha még más mutatványokkal is össze van kötve. Egy-egy csapat az utcákra megy énekelni és imádkozni, természetesen nem felede el magától a keszku, melybe a meghatott hívők ajándékait elrakhatja. Hiszen a szegény dervisek legnagyobb részt csak almozisnából élnek. Koldulniok ugyan szigorúan tilos, a korán szerint a dervis még a legvégsőbb nyomorban is csak vizion-ajándék adása mellett fogadhat el ajándékot, de a szabály kijátszására elég sok a mód, a legközönségesebb azoknak a faszálkból faragott fogvájóknak árulgatása, melyek sok helyen már a dervis fogalmával szorosán összefüggnek.

Kisebb terjedelmű, de szintén jellemző és élethűséggel rajzolt két képet mutatunk be még. Az egyikben meztelen lábú *„turkesztón politikusok”*-at láthatunk a kik bizony nem valami tüzes politikusok. A rongyokkal fedett mohamedánok Allah változhatatlan végzésébe vetett igazhitű megnyugvással, de mégis látható érdeklődéssel beszélnek az oroszok benyomulásától országukba. Félhomályban áll, de azért nagy erővel festett alakok, az élethűség minden jelével. A másik kép egy *kirgiz vadász*szal ismert meg. Főúri vadász ez, ki sólyommal megy zsákmányolni és rendesen nagy kíséret követi.

Verescsagin, még mint 25 éves ifjú járta be 1867-ben Kaufman tábornok hadseregével Közép-Ázsiát s a most bemutatott képei e korszakból valók. Kétségtelen, hogy már ez időben is megvolt a fiatal festőben a rendkívüli tehetség, hogy az idegen társadalmi viszonyokban s egyének ábrázolásában a jellemző vonásokat kiemelje. Számos ily képe van még most is és világlátott utasok állítják, hogy Verescsagin mint etnográfiai jellemrajzoló is korunk festői között a legjelesebbek egyike.

GRÓF WIMPFEN BÓDOG.

A múlt év utolsó két napja rendkívül izgató eseményeket hozott. Gambetta halála decz. 31-én és Wimpfen osztrák-magyar nagykövet öngyilkossága decz. 30-án, mind a kettő oly feltűnést keltett, hogy széles körökben kellett okoznia fájdalmas meglepetést.

Gróf Wimpfen Bódog 1827. márcz. 16-án született brunsee-i jörszágán. Atyja, Wimpfen Károly Ferencz gróf, Hessenből vándorolt be, anyja Anhalt-Bernburg Viktória hercegnő, a hesseni fejedelemség volt özvegye. A fiú Grázban végezte a gimnáziumot, Prágában a jogi tanulmányokat s ez utóbbi helyen részt vett az 1848-iki márcziusi mozgalmakban is. Tanulmányai végeztével mint hadnagy belépett a 49-ik sorsyalogezredbe s később mint dragonyos vett részt végig az osztrák hadjáratban. A békekötés után a diplomáciai pályára lépett s mint attaché a római szentszéki követséghez osztatott be, majd mint követségi titkár a nápolyi királyi udvarhoz tétetett át, melynek főszoftása után Londonba ment követségi tanácsosi minőségben.

Midőn a háború Ausztria és Porosz-meg Olaszország között mind közelebb érkezett, Wimpfen az Albrecht főhg vezérlete alatt álló Olaszországi hadseregben nyert alkalmazást. A háború után ő lón megbízva az új határvonalak megállapításával Ausztria és Olaszország között. Rendkívül kényes helyzetbe jutott az által, hogy Olaszország erősen hangsúlyozta Friaulhoz és Dél-Tirolhoz való igényeit s az átvett területre esendő velencei államkölesön tárgyalásban is erősen alkudozott. Wimpfen engesztelő, tapintatos föllépésének köszönhető, hogy a tárgyalások kielégítő eredményre vezettek.

Az 1866-ik évi hadjárat befejezte után Wimpfen az északnémet szövetségnek képviselő Ausztriát Berlinben s e minőségben maradt 1869-ig. Ekkor megnősült, nőül vevén Lynar Margit grófnőt.

1876. júl. 7-én nevezetett ki Párisba nagykövetté, de két évi működés után Beust grófnak

kellett helyet csinálni, kinek visszahívása Londonból a berlini kongresszus után elhatározott.

Wimpfen ekkor diszponibilitásba lépett, mivelhogy a neki följárult szentpétervári nagykövetséget nem fogadta el. Midőn aztán Haymerle kinevezésével a római Quirinálnál az osztrák-magyar képviselő állása megüresedett, Wimpfen erre nevezetett ki. Rómából 1882. július havában tért vissza párisi állására, melyet Beust „egészségi okokból” elhagyott.

Wimpfen rendezett vagyoni viszonyok közt élt, a társaságban kedvelt ember volt, családi életét békésnek ismerték s így annál megdöbbentőbb hatást szült öngyilkosságának híre, melynek a mai napig sem sikerült megtalálni nyitját. A legvalószínűbbnek tartják, hogy túlfeszített ideges állapotában követte el a végzetes tettet.

A JELEN FORRADALMÁRAI.

Rémséges újságtengerben uszlik főleg a nagyvárosi ember mostanság. Tudomány, költészet, politika — minden a hirlapban összpontosul. Minden iránt onnan értesül az ember. De végre is legközelebbi, legtermészetesebb tárgya volna a hirlapírásnak a nap krónikája. És nemde különös, hogy a jelennek egyik ugy politikai fontosságánál, mint eredetiségénél fogva legérdekesebb tünete, az anarkhisták forradalmi szövetkezete mint lélektani vagy általán észtani rejtély áll előttünk.

Sok mindenfelét összeolvastunk felőlük. Csak egyet nem, a mi pedig legszükségesebb volna, hogy megismerhessük őket.

Tudnillik programjuk összeegyeztetését a — józan észszel.

Mert még a szörnyetagségnek is megvan a maga logikája. Az indulat összeütkezésbe hozhatja az embert a világgrenddel, a társadalommal; a bős indulat kimagyaráz mindent, még a gyermek- vagy apagyilkosságot is.

A nihilisták és anarkhisták annyiban rokonok lehetnek, hogy mindegyik a fennálló rend megsemmisítésére tör.

Ennek még idáig volna értelme. Bizonyosan rossznak találják a fennálló rendet, tehát újabb mást, jobbat akarnak helyébe emelni. Igen, de a mi az ő céljaikról kiszivárogo, az mind azt sejteti, mintha nekik voltakép nem is volna céljuk, vagyis, csak azt halljuk, olvasuk, hogy a létezőt le akarják rombolni, de hogy helyébe mit akarnak állítani, arról hallgat minden tudósítás.

Lyonban ötvenkét forradalmár bűnpörét tárgyaltak e napokban. A vádlottak magaviseletéből látszik, hogy a vakbuzgóságig lelkesednek ügyökért. Vezető elemeik közt vannak eszes, tanult, sőt előkelő származású emberek. Főnökük maga Krapotkin herceg, a kit nem rég Svájcából is kiutasítottak, s a ki a szavojár Thononban ütötte föl főhadi szállását. Ez már huzamos ideig volt Pétervárot fogságban, a honnan valóban csodálatos módon szabadult meg. Beteges, gyöngé alkatu ember és a szenvedés nem törte meg. Svájcba menekülve, folytatja veszélyes, kockázatos működését. Pétervári tudósítások szerint az orosz kormány maga igyekszik őt a nihilizmus vezérének föltüntetni, hogy ez által hitelét rongta e veszélyes felekeznek, mivelhogy szerinte Krapotkin oly egyéniség volna, a ki esztelen túlzásaival csak kompromittálhatja elvtársait.

E tudósításnak azonban ellenmond Krapotkin legújabb franciaországi szereplése. Eszes és erőyes, elszánt embernek tűnik föl, a kinek vannak követői. Hiszen már pétervári szökésének sikere egymaga a mellett bizonyít. Negy-száz mértföldön át kijátszani az orosz rendőrség legióit, és már nem utolsó Somoskeőiség. A bíróság előtti tárgyaláson is keményen tartja magát. Szellemi és erkölcsi erőnek adta jelet, midőn az elnököt figyelmeztette, hogy nem illik neki Szasszulics Vjerát kárhoznatni, a kit esküdtszék mentett föl.

A többi vádlott is ugy beszél, mintha erősen hinné, hogy még megéri eszméi győzedelmét. Igaz, hogy jobbra mind fiatalok. A 18 éves Pinoy a bíró ama kérdésére, volt-e már fogva, azt feleli: „nem, de sajnálom”. Dejongx egy tavali munkás gyűlésen azt indítványozta, küldjenek ki bizottságot, mely a következő föladatok megoldásával foglalkozék: 1. módját ta-

lálni fel, hogy forradalom kitörése esetén minél gyorsabban lehesen torlaszokat emelni; 2. dinamit vásárlása és gyártása; 3. emlékkövek és szobrok légberőpítése; 4. írja össze azon embereket, a kikkel a forradalom mindenekelőtt „elbájon”. A franciaországi mozgalom fővezérei Bordat és Gautier voltak.

Az előbbi a vagyon elrombolását (talán inkább csak a tulajdon?) véli szükségesnek; az utóbbi dicsőíti a gyilkosságot (késégkivül csak a politikait). Az anarkhista — fejetlen — általán, ugymond, csak rázkodásteljes válság folytán állhat elő. Mindenekelőtt szükséges, hogy a kozmopolitizmus — világpolgárság — elveit fogadja el az egész földrészen. A francia-német viszályt ki kell egyenlíteni akképp, hogy a „Raj-nát” megtöltik a tökéletesnek és kormányfőfiak hulláival, ez lesz a hid, melyen át a francia a németnek kezét nyújthat. E mondas értelmese eredetisége késégkivül szellemes főt, kiváló hatású szónokot sejtet, oly tehetséget, mely az uralkodó hatalom szolgálatában „karriert” csinálhatna. A legkomolyabb jelenség, ha akár anyagi, akár szellemi tőke tulajdonosai a munkáspárt vezetésére vállalkoznak. Pellion gyűjtést rendezett „diszrevolver” vásárlása végett egy kis számúra, ki főnöke egy gyáros ellen merényletet kísérlet meg. Farges, Sola és mások könyveket, utasításokat terjesztenek a nép közt arra vonatkozólag, miként kell a dinamitot, löport és egyéb robbanó anyagot készíteni.

Egy vádlott az elnök ama kérdésére, ki fogja az ő fejétlen államukban az igazságot szolgáltatni, azt felelte, hogy a jövő államában „nem lesznek gonosztevők, csak betegek”. Egy ifjú ember bevallotta, hogy elsülyedt nővére sirján boszút esküdött a társadalomnak. Desgranges egy kiáltványában egyebek közt így szól: „Láthatjátok Lyonban ama polgárokat, kik a tölepek lopott pénzen, Bellecour Assommoire-jában leányaitokat meggyalázzák.”

Ezekből látható, mi *fiú* a forradalmárok, mit *nem* akarnak. Végre is a törvényszék első sorban azzal foglalkozik, mit követtek el, mit tettek, és nem azzal, mi tervük azutánra, ha a jelen társadalmat romba döntötték.

Egyébiránt az államveszélyes forradalmárok nem is igen szokták előre nyíltan, őszintén bevallani végezéleiket. Ezt csak úgy kell, és többnyire ki is lehet találni. Rend nélkül egy két személyből álló rablócsapat sem állhat fönn. Késégkivül csakis a *jelen* társadalom rendjének üzennek ők hadat, az új rend májból a zürből fog kikelni, melyet ők előidézek. Ha egy ház helyén egészen többi ujat akarunk építeni, hát annak még az alapját is ki kell ásni és betemetni, ugy azután ujat vájni helyébe.

Milyen legyen a rend a „jövő társadalmában”, azt majd az a nép szabja meg, mely a táblát letörölve látja maga előtt, s irhat rá, a mi neki tetszik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Dalok Arany Jánostól. Érdekes dalfűzet fog megjelenni közelébb a Révai-testvérek kiadásában. Tíz magyar nótá lesz benne, melyeket Arany János szerzett a saját és a Petőfi szövegeire. Ezeket még a költő életében Bartalus István költőztá, s ő látta el zongorakísérettel is. Diszes kiállításban, Gyulai László által készített illusztrációkkal fog megjelenni, s jövedelme egy részét Arany szobrára fordítják. E dalokat Bartalus a *Kisfaludy-társaság* legközelebbi ülésén fogja bemutatni. Arany 1874–82 közt szerző a dallamokat; az utolsó dalt (egy Amadé-féle szövegre) 1882. évi ápril hóban. Bartalus kilenczet fog e dalok közül bemutatni, s az énekezőket Láng Fülöp adja elő. A dalok nem mind készültek magyar ritmusra. Vannak közöttük tréfás és komoly románcozok, nem a népdal formában írva. Ilyenek „Megyeri”, Petőfi szövegére, „A tudós macskája” (Arany), „Ifjú, hozzád megyek” (Petőfi). S a költői invenczió és keresetlenség, de azért határozott zenei szépségekkel bíró dallamosság ezekben is meg-lépő. A mi pedig a szorosan vett népdalokat illeti (a milyen három van közöttük), azok legszebb népdalainkkal versenyeznek. — Fraknói Vilmos, az akadémia föttikára gyöngéden gondoskodott, hogy e dalokat Arany özevegye is meghallhassa, ki megtörtésében

és gyöngédkedő állapotában nem mehet el a Kisfaludy-társaság ülésére. Az özevegy ismeri ugyan e dalokat, de nem a zongora-átíratban. Fraknói egyik közelebbi estére egy kis társaságot hívott magához, az akadémia palotájában levő szallására. Még a vendégek érkezése előtt megjött Arany és unokájával, Szél Piroskával. Bartalus ezután zongorához ült és Takács Lajosné, ki igen szép, iskolázott hanggal rendelkezik, elénekelt néhányat azokból a dalokból, s Arany néhálisan köszöntö meg e figyelmet. Ezután eltávozt. Nemsokára jöttek a meghívott vendégek, a Pulszky-család, dr. Heinrich Gusztáv nevével. Eljött Liszt Ferenc is, kiknek Bartalus aztán bemutatatta a nagy költő érdekes hagyatékát, Takácsné urhölgy közreműködésével. Liszt meg volt lepette e dalok eredetisége és szépsége által.

Petőfi németül. Petőfi költeményeiből német fordításban közelébb új kötet jelenik meg Olmützben dr. Becher orvos fordításában. Becher Pozsonyban tanult, s ott sajátította el a magyar nyelvet. A nagy költőnek lírai költeményeit fordította le.

Jókaitól az Athenaeum kiadásában két kötetes regény hagyta el a sajtót: „Báldványos-vár”, történeti regény. A kunok beköltözésének idejéből van merítve tárgya, s a székiek nép múltjából, hagyományából a korszoros költő sokat felhasznál, fellengző fantáziájával festve régi idöket és embereket. E munkája az, melynek egy példányát közelebb a trónörökösnek is átnyújtotta. Már németre is le van fordítva. Ára a két kötetnek 2 ft.

„Ugy a mint volt...”, elbeszélések, írta *Szép-faludy* Ö. Ferencz. A csinos kiállítás, tejedelmes nagy kötetben (415 oldal) tizenegy elbeszélés van: A főtisztelendő ur. Gizella emléke. A más menyasszonya. Edith keze. Az album vége. Áldás nélkül. A kis horgony-óra. A harmadik csóngetés után. A vallomás. Ha a lámpa el nem tört volna. A mormogó medve. — *Szép-faludy* már régebb ideje, hogy mivel a szépirodalmat. Sok elbeszélés jelent meg tőle a lapokban szétszórvra, de a szerző nem sietett összegyűjteni, s most, midőn végre tette, volt elég anyag, a miből válogathattott, és meg is válogatta. Szép-faludy nem választ szenzációs tárgyakat, hanem az élet egyszerű jelentekezésénél marad, s az alakokban sem a feltűnőseget keresi, hanem az embereket. A meleg szívek történetéből egy-egy mozzanat; az élet kellemetlenségeiből egy-egy epizód, néha szomorú, néha vidám: ezek teszik az elbeszélések tárgyát. Irójuk kedélyvel, a hol kell erőteljesen vagy vidáman, mindig az előadás gondosságával, és sok közvetlenséggel beszéli el az egyszerű történeteket. Vonz és szórakoztat, s könyve azok közé az olvasmányok közé tartozik, melyeket nyugodtan lehet ajánlani. A kötethez Kazár Emil írt rövid és meleg előszót; ára 2 ft 50 kr, s néhai Varga János, a jeles elbeszélő emlékének van ajánlva.

Csiky Gergely színműveiből az ötödik fűzet jelent meg az Athenaeum kiadásában. A „Kaviár” háromfelvonásos bohózat van benne, melyet először a múlt év tavaszán adtak elő a nemzeti színházban. A fűzet ára 70 kr.

„Az orosz invázió veszélye” című politikai röpirat jelent meg az Athenaeum kiadásában, névtelenül. A szerző szenvedélyesen kárhoznatja Bosznia megszállását, a kormánypárt magatartását. Azt mondja, hogy ez a politika előbb-utóbb az Oroszországgal való háborúra vezet, mely folyvást készül, mi pedig készülletlenek vagyunk megmérkőzni vele. A röpirat lehető sötétlen festi az állapotokat, s a veszély elleni készülődésre Bosznia odahagyását, a hadsereg gyors reformját, a magyar katonai erő kifejlesztését és Tisza kormányának megbuktatását jelöli ki. A röpirat a tollat jól forgató író műve. Ára 1 ft 50 kr.

A „Nemzet” című napilap szerkesztésétől az egyetemi tanárú kinevezett Láng Lajos képviselő visszalépett, s a szerkesztést *Visi Imre*, az ifjabb irodalom egyik kiváló tagja, s a „Hon”-nak ismert dolgozóitára vette át e hó közepétől.

Két tanulmány. Dr. Schilling Lajosról egy kötet jelent meg Kolozsvárt, mely a római történetből gondall készült két tanulmányt közöl Catilináról és Julius Caesarról. Eredetileg az „Erdélyi Múzeum” közölte múlt évi folyamában a terjedelmes dolgozatot. Majd kétszáz lapra menő sűrű nyomott kötetet foglal el.

Fűzetek. „Causerie az oláh-czigány nyelve törzs-számainak filozóphiájáról” írta dr. Pátkai (Seidel) Pál pátkai plébános. Az egész 20 oldalra terjed és ára egy forint, mert — mint a szerző az előszóban mondja — nagy volt a szerző fáradsága e causerie megírásakor, meg aztán az ilyen munkát ugyis kevesen veszik. — *Lélektani képek*, tanulmányok a lelki élet köréből, a művelt olvasó közönség számára írta Szabó Ignác. Nagyobb munka első fűzete, s Egerben jelent meg; ára egy fűzetnek 30 kr. — *Közgazdaságunk és kereskedelmünk* 1882-ben, szerkesztették Kormos Alfréd és Kende Zsigmond; megjelent Budapesten; ára 50 kr. A tiszta jövedelem a pénzintézetek és részvényvállalatok orsz. nyugdíjintézetek segélyalapjára van szánva.

Fűzetes vállaatok. A „Magyar könyvtár”-ból, melyet Aigner ad ki és dr. Székely Ferencz, dr. Staub Mór és Bakos János szerkesztik a nép számára, négy újabb fűzet jelent meg, mindenik egy-egy nagy ivny tartalommal, s ára egy fűzetnek 15 kr. A négy fűzet tartalma: Győry Vilmos „Hogyan lehet meggazdagodni” című beszéde, Mayer Miksa „Saját boszujának áldozata” és „Az arany kőszep” című elbeszélése s Moko Károly „A három tornyú vár” című népmeséje. — *Levelezései* a német nyelv tanulására, írta Böder Adolf; kiadja Grimm Gusztáv; újabb öt iv hagyta el belőle a sajtót; ára egynek 20 kr.

Folyóiratok. A „Századok” januári fűzete közli Szmolka Szaniszló lengyel írónak a történelmi társulat legutóbbi ülésén felolvasott dolgozatát „Fekete (czarny) Ivánról”, továbbá Szilágyi Sándortól „Ab-solon Dániel küldetéséről”, mely szintén felolvasás volt; Szádeczky Lajos „Bátori Zsigmondné” című történeti tanulmányt kezd meg; ezenkívül Thaly, Pauler Gyula, b. Mednyánszky Dénes közölnek kisebb cikkeket. — A „Természettudományi Közöny” januári fűzete dr. Müller Kálmántól közöl értekezést a „tuberkulózisról”, egy ábrával, továbbá „Leonardo da Vinci és a természettudományok” című cikkkel Heller Ágostól, végül kisebb vegyes közleményeket. — Az „Erdészeti Lapok” decembri fűzetében Marosi Ferenc a fatenyésztési kísérletekről; Madesbach a tiroli áradásokról. Török Gábor a debreczeni erdőgazdaságról, Mikulik József az erdők tiszta jövedelméről és az új erdőtörvényről írnak. E fűzettel a vállalat, mely az orsz. erdészeti egyesület közönsége huszonegyedik évfolyamát fejezte be. Nem tagok 8 frt, tagok 3 frtért rendelhetik meg. — A „12 röpirat”-ból Istóczy Győző most küldte szét a januári fűzetet, melyben 25 ft pályadíj van kitűzve ily című dolgozatra: „mutatassék ki számokkal és adatokkal a zsidóság rontó befolyása a magyar sajtóra és irodalomra, általa pedig a köz-szellemre”.

„Telegraf” című lap indult meg, mint szak- és közérdekű ismereteket terjesztő közöny a telegraf, telefon, villamvilágítás s egyáltalán a villamosítási mindenféle alkalmazásának köréből. Szerkesztő és kiadja Rácz Sándor. Megjelenik egy hóban háromszor másfél iven, borítékkal. Előfizetési ára egész évre 6 frt, évrényedre 1 ft 50 kr. A megrendelések zoldfa-utca 2. szám alá intézendők.

A népszínházban tervezett francia előadás, Coquelin társulatával, elmaradt. Varsóban a társulat primadonnája, Lody Kasszony megbetegedett és e miatt mind a budapesti, mind pedig a bécsi előadások elmaradtak. De maga Coquelin, a theatre français nagyhírű művésze eljött, s e hó 16-án föl lépett a népszínházban, előadván híres monológjából néhányat felvonás közöttben. Noha nem egész szerepben lépett föl, s nem egész francia színtársulat játszott ez este, a fölemelt helységeket még sem szállították lejjebb, s ekkép a színház nem is telt meg. De taps volt elég. Coquelin kitűnő művész, hatalmas komikai erővel, az érzelme fokozatának minden árnyékolásában meglepő mélységgel és igazsággal. Hangja, arcának minden izma, szemének tekintete rendelkezésre áll, s látni és hallani kell, hogy mikép használja azokat. Megjelenésében igénytelen. Annál meglepőbb, mikor játsznai kezd. A közönség méltán sajnálódhat, hogy nem egész szerepben, nem teljes alakítást lát tőle. De annál többféleképen láthatta.

Első monológjában, mint öreg tengerész, egy hajótörés borzalmaival beszélt el, a pathos nagy erejével, a kétségbeesés bensőségével. Aztán ellenállhatlan komikummal adta elő egy szerelmes vadász viszonzásait, a ki soha sem tud lőni semmit, mert a mint meglátja a nyulat, eszébe jut, hogy annak is van párja. A harmadikban a sokféle kifejezés által remekelt. Ennek a monolognak a címe „A légy”. A légy megsemmisített egy házasságot. Epen az eskü pillanatában szállt a véglegesen, az el akarja hajtani, s a légy helyett arczul üti menyasszonyát.

Nagy botrány lett s vége a házasságnak. Ime épen itt egy légy, talán az a bizonyos. Lakolnia kell. Megfogja, s ki akarja végezni a házasságbotrányt. Ki a gazdag menyasszonytól elszakította. Egy kicsit rut volt, véglegének máris parancsolt. Ej ki tudja, nem jól tett-e a légy. Menjen tovább, és rontson el még több hasonló házasságot. Egy aessopi mese mesteri elmondását „A róka és a holló” is hallotta a közönség, meg még egy pajkos tréfát „A rákok” ezim alatt, mely vidám párisi visszaemlékezés, a pompás rákokra, a miket kettesben szokás elfogyasztani, s könnyen tönkretesz az embert. Nagy élvezettel hallgatta a közönség e monológokat és a jeles művészt sokszor és zajosan tapsolta.

Coquelin az nap délben érkezett meg, s előadás után már rögtön utazni akart Bécsbe. De közbe jött egy kis kellemetlenség. Coquelin és impresszáriója, Glaser, megígérték, hogy e hó 17-én a népművész közreműködők a nőiparegylet matinéjában. Az egylet ennek következtében fölhagyott a tervvel, hogy e hó 18-án a népszínházban operette-előadást rendez, melyet Strauss fog igazgatni. Most azonban Coquelin nem léphetett föl a kitűzött matinéban. Az egylet rögtön ügyvédet küldött Coquelinhez, Glaserhez, a mint megérkeztek; megidéztette őket a rendőrséghez; este nem engedte Coquelin elutazni, őriztette a szállodában; reggel kimentek utána a vasúthoz, ott Glaseret rendőrilag letartóztatták, s csak akkor engedték tovább utazni, mikor kötelezvényt adott, hogy e hó 19-én déltűn Coquelin föl-lephet az egylet javára, különben ezer forintot fizet. Coquelin tehát pénteken ismét megjelent a fővárosban.

A szegedi új színház igazgatásáért sokan pályáztak, köztük Feleki Miklós, a nemzeti színház művésze, több vidéki színiaigazgató, s a népszínházról a két rendező: Lukács Sándor és Nagy Vincze. A színügyi bizottság e hó 18-án határozott, s csaknem egyhangulag Nagy Vincze ajánlatát fogadta el.

A képzőművészeti társulat albumjai már szétküldtek a tagoknak. A három lap közt legnagyobb a „Terefero”. Aggházy Gyula életképe, mely-lyel 1881-ben a Ráth-féle 100 darab aranyos díjat nyerte el. A párisi Goupil és társa műintézete igen szép fénynyomatban másolta a festményt, s a társulat tagjai művészi becsű képet kapnak benne. A másik két lap az országos képtár két remekét rész-karokban mutatja be. Az ifjabb Teniers Dávid „Paraszt-doktor”-a eredeti humorral festett életképet, melyet Woernle metszett, valamint Tiepolónak „Mária dicsőítését” is.

A Munkácsy-díj nyertese. A Munkácsy által kitűzött 6000 frankos díjra a bírálók három művet jelöltek ki: Baditz Ottótól „A pellenger”, Révész Imrétől „Csárdai jelenet” és Vágó Páltól „A menekültek” című festményeket, melyeket aztán Párisba küldtek, hogy Munkácsy maga döntsön. A művész már határozott és a fiatal Révész Imre művét, a csárdai jelenetet választotta ki, melyen egy vén paraszt járja egymaga a táncot széles kedvvel a csárda közepén, s eredeti magyaros alaku csoportozat veszi körül, nevetve nézve az öreg legény nagy vigását. A képet a királyné vette meg. A kinttettett Révész a legifjabb nemzedékhez tartozik, s az őszszel állította ki az „Egy kérdés”-t, a másik pedig a díjat nyert festmény. Mindkettő sok eredetiség, a népiélet iránti élénk érzék nyilatkozik, s mindenik képen van egy-egy fiatal parasztleány, a természetes báj frissességével. Munkácsy már értesítette a képzőművészeti társulat igazgatóját határozatról, s többi közt ezeket írja:

„Mind a három szép tehetségre mutat, a miért is nem mertem egyedül ítéletet hozni fölöttük s meghittam Bonnat és Chaplin kollégáimat, kiknek összevágó nézeteihez a magamét csatolva, a díjat a „Csárdai jelenet” című műnek ítéltük oda. Most tehát csak arra kérem tisztelt igazgató urat, lenne szives az illető fiatal művészt minél előbb értesíteni, hogy haladéktalanul jöjjön és megkezdett tanulmányait folytassa.”

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tudományos akadémia jan. 13-iki ülésén Wenczel Gusztáv érdekesen fejtegette a vasuti, posta és távírda közti összeköttetést Magyarországon, a közlekedési és vasuti jog szempontjából, Szilágyi Sándor pedig Erdély történetére vonatkozó adatokat közölt a svéd levéltárakból.

Wenczel Gusztáv értekezése öt részre oszlik: a posta, vasut és távírda ügyének fejlődésére, továbbá

a háromnak a közlekedési ügyek jogára. Hazánkban I. Ferdinánd korában állítottak fel udvari postákat; Ferdinand postamesternek Thurn-Taxis Mátyást nevezte ki. A háború alatt csak hál posta vo't. II. Mátyás király beleegyezésével 1612-ben a Thurn-Taxis család a magyarországi posta ügyeit egy olaszra ruházta át, majd b. Paar Kristóf lett főpostamester Magyarországon 1624-ben, a hűbéri szabályzatok értelmében, mert a postánál Magyarországon is meg volt a hűbérjesség. A Paar-családnak aztán nevezetes és hosszú szerep jutott a postaügyben. A magyar országgyűlés 1715-ben foglalkozott először a postaügygel, elrendelve, hogy postamestereknek csak magyar nemzetbeli nevezhető ki. Egész 1783-ig a bécsi udvari postahivatal igazgatta a magyarországi postaügyet is, s ekkor II. József választotta el és rendelte el, hogy a magyar helytartóság kezelje. II. József a postamesteri állást, mint állami hivatalt illetőleg is intézkedett. A magyarországi posta ügyre fontos momentum, hogy 1803-ban a hercegi Paar-család átengedte a főpostamesteri állást a magyar kormánynak bizonyos kiváltságokért. 1850-ben a magyarországi posta az osztrák kormánynak rendeltetett alá, s csak 1867-ben nyerte vissza az ország önrendelkezési jogát. A vasutakkal 1836-ban foglalkozott először a magyar országgyűlés, szöve hozatván a kívánság utvonalak, de csak csekély eredménye lett 1848 előtt. A vasuti jog, mint a korona regáléja, számos törvény és szerződés által van biztosítva. A távúda szintén a koronát illeti jog. A három közlekedési tényező közül egyik sem teszi nélkülözhetőt a másik kettőt, kölcsönösen támogatják és kiegészítik egymást. Magasabb kulturális szempont és intézkedés illeti meg ezeket. A közlekedési ügy óriási dimenzióját szerint fejlődik, s az egész társadalmat átalakította. A vasuti ügyet ne csak jelenlegi fejlettsége szerint tanulmányozzuk, hanem igyekezzünk a jövő számára is kellő alapot helyezni, s a vasuti jogot a lehető korrektséggel megállapítani.

Szilágyi Sándor I. Rákóczi Györgyről és a svéd király (Gusztáv Adolf) követéről, Strassburg Pálról érkezett, svéd okiratok alapján. Strassburg 1632—33-ban másodszor járt Erdélyben, hogy a svédek szövetségét ajánlja föl Rákóczi Györgynek. Követi utasítását, valamint Rákóczi feltételeit megvannak a stockholmi állami levéltárban, s ezeket ismertette Szilágyi. A szövetségből nem lett semmi, mert Rákóczi feltételeit nem fogadták el, de azért az alkudozások folytak, mígnem 1632 nov. 6-án Gusztáv Adolf elesett a lützeni csatában.

Eötvös emléktűnép az akadémiában. Az akadémia e hó 29-iki összes ülésén, mint báró Eötvös József halála évfordulójához legközelebb eső üléson kegyeletem emléktűnépet szentel a nagy férfi emlékének. Trefort Ágoston miniszter tanulmányt fog felolvasni nagynevű elődjének «A XIX. század uralkodó eszméi» című művéről.

A természettudományi társulat e hó 17-én tartotta évi közgyűlését Szily Kálmán elnöke alatt, az akadémia kisebb termében. E társulat egyike a legtevékenyebbeknek, s évről évre gyarapodik. Most is a gyarapodásról szolt az elnök megnyitó beszéde. A gyors felvívárást, a közönség rendkívüli érdeklődését főleg annak tulajdonította, hogy általános a meggyőződés a társulat kulturális tevékenységéről, és mert a társulat szervezete, rendszere a magyar közönség természetéhez van idomítva. Ha a társulat pártfogása így balad, akkor fennállásának ötvenedik évét (1891) saját palotájában ülheti meg.

Ezután Fodor József tisztelettel elő a titkári jelentést, szöve az ülésekről, a tartott előadásokról, a könyvtár-állalatról, melynek jelenleg 1340 pártolója van; a kiadványokról, pályázatokról, melyek mind a társulat erőteljes életének örvedetes adatai. A társulat a lefolyt évben 328 taggal szaporodott, van jelenleg 5614 tag, ezek közt 123 alapító. Leutner Károly pénztárnok jelentése szerint a bevételek főösszege a lefolyt évben 58,750 frt 32 krt tett. A társulat tényleges alapítókéje 1882. év végén képzében 2126 frt 74 krt, értékpapirokban 46,220 frt, kötvényekben 1195 frt. Az összes tiszta vagyon képzében, értékpapirokban és kötvényekben az 1882. év végén 53,600 frt 66 krt, összehasonlítva az 1881. év végén kimutatott (46,737 frt 86 krt.) tiszta vagyonnal, az 1882. évi vagyonszaporodás 6862 frt 77 krt. Heller Ágost a könyvtár állásáról tett jelentést; van 6266 mű 13,000 darabban.

A közgyűlés új pályázatokat is hirdetett ki. Ezek a következők: A társulat a folyó évben ezer forintot oly tudományos munkálatok előmozdítására kíván fordítani, melyek országos érdekű kémiai vizsgálatakat, vagy az ország kohászati viszonyainak kutatását és a tudomány jelen állásának megfelelő leírását avagy e kiemelt feladatokat előmozdító szakmunkák irását tűzik ki céljukul. A tervezetek f. évi április hó 30-áig a társulat titkári hivatalába (Budapest, Lipótváros, régi Lloyd épület) küldendők. A Bugát alapból hirdetett pályázat ez: «Kiváratik valamely érdekesebb állat vagy kisebb állatsoport boncz-, szövet- és élettana, fölvilágosító ábrákkal,

önálló buvárlatok alapján.» Jutalom 300 frt. A beküldés határnapja 1884. október 31-ike. Ha a pályázatra két jutalomra méltó mű érkezik, a másodikat a társulat vagyonából (300 frt) jutalmazák. Végül kihirdették a választási eredményét. Megválasztották: elnökké Szily Kálmán, alelnökké Balogh Kálmán és B. Eötvös Lóránd, első titkárrá Fodor József, másodtitkárrá Paszlaszky József, könyvtárnokká Heller Ágost, pénztárnokká Leutner Károly. Választmányi tagokká választották a kisorsoltak helyébe az állattana Margó Tivadar, az élettana Müller Kálmán és Plósz Pál, a növénytanra Jurányi Lajos és Klein Gyula, a természettanra Stoeck József, a vegytanra Say Móricz és Wartha Vincze. Ezzel a közgyűlés véget ért.

Az országos régészeti társulat e hó 16-iki ülésén Pulszky Ferenc az emberi művelődés rézkorszakáról tartott tanulságos értekezést. Szerinte a kőkori és bronzkori kultúra közt volt egy kor, mely eszközében reket használt. Ezt legtöbbször Amerikára nézve elismerik, de tagadják, hogy Európában tiszta rézkorszak létezett volna, legfőkébb csak Európa némely részeiben lehetett ilyen. Ezen állításukat pedig arra alapítják: mert kevés részlet található s a mi van is, az önkészlet kifogyásának köszönheti eredetét. Pulszky hosszasan és tüzetesen foglalkozott az állítások tarthatatlanságának bebizonyításával. A mi a réztárgyakat illeti, Magyarországon több lelet fordul elő, mint Európa bármely más államában. Hogy nem az önkészlet kifogyásának köszönhetik eredetüket, kitűnik abból, hogy a réztárgyak jelentékenyen eltérnek a bronztárgyaktól s a mi bronzban leggyakrabban fordul elő, az rézben soha. A tetszéssel fogadott felolvasás után dr. Hampel József értekezett a magyar zománcozásról. Előre bocsátván, hogy a magyar régészek két táborra oszlanak e kérdésben, — egyik, mely a magyar zománcozat elismeri, a másik, mely azt tagadja — egy zománcozott fészületet s érdekes nyakláncot mutat be. Szól azután a zománcoz különféle fajairól. A zománcoz különböző fajaiból ma még időegymástól nem lehet megállapítani, mert ugyanazon időben egymás mellett több zománcoz fajtát divott. Magyar zománcoz alatt értelekő oly sajátosság műgyakaratot képez, mely bizonyos színhangulatot szeretett alkalmazni. Hiszi, hogyha az ékszerek tanulmányozásában a megkezdett irányt folytatni fogják, a magyar zománcozot illetőleg is lehet majd valami biztos megállapodásra jutni. E végből indítványozza: mondja ki a régészeti társulat, hogy a Ráth György által javasolt s még ez évben Budapesten megtartandó ékszerkiállítás rendezése a magyar ötvösség és zománcoz megállapítására üdvös volna. Az indítvány elfogadtatott. Henssman Imre indítványára ki-mondta a gyűlés, hogy a székesfehérvári ásatásokról felvett nagy rajzot Fehérvár városának ajándékozza. Ezzel az ülést véget ért.

Pázmány-társaságot terveznek, mely katolikus és egyházi írók szövetsége lesz. A mozgalom a fővárosban indult meg, szavazó ikeket küldtek szét az összes katolikus írókhoz, kik ily módon ötven tagu alakító bizottságot jelöltek ki. E bizottság dr. Schlauch Lórincoz szatmári püspök egyházi és gr. Esterházy-Móricz világi elnök vezetésével a hó végén alakító ülést tart, melyen a tagok számát 80-ra egészítik ki. Lesz nyelvészeti és szépirodalmi, történelmi, természettudományi és teológiai szakosztály. Egy lap kiadása is tervben van.

A párisi magyar egyelet folyó hó 9-én tartotta rendezési közgyűlést, melyre a tagok nagy számmal jelentek meg. Elnök lett ismét Zichy Mihály, alelnök Cziriák, titkár Arányi Miksa, jegyző Huszár Imre. Egyszersmind elhatározták, hogy az egyelet saját betegelői intézete javára február 4-én a Palais royal Vélour nagytermében hangversenyt, tombolával s tánczeczal egybekötött estélyt rendeznek, melyre a belépti jegyek már szétküldtek s sok előkelő francia megígerte megjelenését.

MI UJSÁG?

A királyi udvar elutazása e hó 27-ére van kitűztve. Valószínű azonban, hogy a király már a legközelebbi napokban Bécsbe megy, mert e hó 22-ére Giers orosz külügyminiszter látogatását várják oda.

A királyné majd minden nap tesz sétákat Buda környékén, sokszor Mária Valéria főhercegnővel. A királyné szeret fölmenni a Gellérthegyre és élvezni a pompás kilátást. Mögöttük kis távolságban egy udvarhölgy és egy szolgáló halad; de bármily egyszerűen öltözködik is a felső asszony, rendesen felismerik és tiszteletteljesen köszöntik, kik vele találkoznak. Ezért nem is megátárazott időben, hanem hol délelőtt, hol délután teszi meg e sétáját, nehogy kíváncsiak találgassanak háborogassák. Nem ritka azon eset sem, midőn a királyné egyedül, egyetlen udvarhölgyétől kísérve megy fel, de ilyenkor mindig kedvencz dán buldogja is követi.

A nemzeti muzeum régiségeit József főherceg már sok érdekes tárggyal gyarapította, követően nagyméltó atyja nyomdokait, ki a muzeum megalakulására oly sokat tett. A főherceg, ha külföldi utazásai közben talál valami feltűnőbb tárgyat, rendesen megszerzi azokat. Közelebb is érdekes bronzedényt és több cserépedényt vásárolt, melyek a lüneburgi (Németország) pusztáról valók. Ezeket a főherceg e hó 16-án személyesen vitte báró Nyáry Adolf tábornok udvarmester kiséretében a muzeumba és adta át Pulszky Ferencz igazgatónak. Azután az igazgató és Hampel József régiségtárol vezetője mellett megtekintette a régiségtár összes termet, hosszasan és érdeklődéssel nézte az egyes kiválóbb régiségeket és értéke tárgykat. Ugyanez alkalommal a főherceg megnézte a képtárat is, hol az ő és jeének, általa ajándékozott s a múlt évi tárlaton kiállítva volt arcképei vannak elhelyezve s itt különös érdeklődéssel nézte Ligetinek Fiumét ábrázoló tájképet.

József főherceg e hó 18-án reggel Graeff altábornagy kíséretében egészen váratlanul megjelent a Ludovika Akadémiában, hogy szemlét tartson az intézet berendezése fölött s meghallgassa az előadásokat. A főherceget az igazgató: Szabó tábornok és Szvetics aligazgató vezették körül az akadémiában. Meglátogatta a törzstiszti, a tiszt és a tisztképző tanfolyamot, s helyet foglalva egy-egy negyedórát töltött az előadásokon. A szemle és az előadások meghallgatása három órát tartott. Távozásakor Szabó tábornoknak a tapasztalt rend és a tanfolyamok dícséretes haladása fölött teljes megelégedését fejezte ki.

A közlekedési miniszter, b. Kemény Gábor e hó 17-én az árvíz által sújtott vidék megtekintésére Győrbe érkezett, hol Zalka püspök vendége volt. Két napot töltött Győrben, megtekintve az elöntött területet, hol jégtáblák közt csak gyalog lehet közlekedni, s hol most egymás után dűledeznek a házak. A víz már olvonnit, csak az alacsony helyeken rekedt meg, de a fényes jégmező mutatja, hogy merre járt a pusztulás. A Drna alsó részén Mohács volt, melyet nagyobb veszedelmert ért, azontul már csak kisebb veszedelmert idézett elő a kiáradt folyam.

Szegeden, az újjáépítés óta a múlt év végeig 2004 lakház és 501 melléképület emelkedett. A házak közt 22 kétemetese, 164 pedig emeletes.

Pusztaszeri emlék. Érdekes emléket nyújtott át Gondóc Benedek pusztaszeri apát a királyi párnak, a trónörökös párnak és Mária Valéria főhercegnőnek. Csinosan kiállított levélnyomó kö ez, mely a pusztaszeri oltárból készült. Az oltárt az ásatások alkalmával fedezték fel. A levélnyomó könyvalaku, egy kilogramm nehéz kö, közepén fehér érrel, rajta e felirással: «Pusztaszer, 1882.» A levélnyomó díszes tokba van zárva. E mellett a buzgó apát át-nyújtotta «Pusztaszer és az évezredes ünnepély» című munkáját is.

Benczur Gyula kinevezése. A hivatalos lap e hó 16-án közölte, hogy ő felsége Benczur Gyulát, a müncheni bajor képművészeti akadémia tanárát, a magyar képművészeti akadémia tanárává nevezte ki, és a festészeti első mesteriskola vezetésével megbizta.

Liszt Ferencz e hó 14-én Budapestre érkezett, hosszas külföldi időzéstől.

Eljegyzés. Dr. Hampel József fiatal régiség-tudós, egyetemi tanár és a muzeum régiségi osztályának öre, jegyet váltott Pulszky Polixena kisasszonnyal, Pulszky Ferencz nagy műveltségű leányával.

A nemzeti muzeum képtárában a napokban helyezik el Gyáris Jenőnek «Tetemrehívás» című nagy festményét, melyvel a képművészeti társulat harmadévi kiállításán a csarnok díjat nyerte meg. A művész a muzeumnak ajándékozta e festményt.

«Az országos protestáns árvaház javára január hó 30-án az Európa szálloda termeiben tartandó, évek óta «protestáns-bál» nevezete alatt ismeretes tánczvigalomra a meghívók már szétküldték. Kik netalán tévedésből vagy hibás címzésre folytán meghívót nem kaptak volna, felkéretnek, hogy ifj. Sárkány József urhoz, mint a bálbizottság alelnökéhez, Eötvös-tér 2-ik szám, I. emelet, 3-ik ajtó, délutánként 2 és 3 óra között fordulni méltóztatásuknak.»

Emléktáblával jelölik meg a szentesiek Tóth József néhai kitűnő színművészünk szülőházát. A kaszinó e hó 7-iki közgyűlése határozta ezt el. Az ünnepélyt akkor tartják meg, mikor Horváth Mihály történetíró szülőházára is márványlapot illesztenek.

A szepes-bélai csepkőbarlang, melyet nem régebben fedeztek föl, a további vizsgálatoknál mind érdekesebb természeti ritkaságnak tűnik föl, s a felvidék nevezetességeit szaporítja. A múlt napokban ismét fedeztek fel e ritka szépségű barlangban újabb részeket, melyek még eddig teljesen ismeretlenek voltak és ép oly meglepő látványt nyújtanak, mint a már eddig felfedezett üregek.

Hogy közlekedhetnének a föld lakói a holdon létezőkkel? E nevezetes kérdés megoldására tekintélyes összeget hagyományozott Kán Ágoston nemrég elhunyt budapesti ügyvéd. A pályázat kiírásával az akadémiát bizta meg, oly feltétel mellett, hogyha bizonyos idő leteltével e kérdés meg nem fejtetnek, az összegről az akadémia feltétlenül rendelkezék. A pályadíj 200 arany s így az akadémia igen szép összeg birtokába jutott.

Gambetta halálának gyorsan következményei támadtak Párisban. Napoleon herceg elérkezettnek látta az alkalmat, hogy mint a Napoleonok öröke lépjen föl, s e hó 16-án proklamációval jelent meg tőle egy párisi lapban, sőt falragaszok alakjában is közzé tette azt. A köztársasági kormány ellen szór benne súlyos vádakot, s felhívja a nemzetet, hogy népszavazás által döntse el, milyen kormányt kíván. A kormány délután befogatta a herceget, s valószínűleg kiutasítja az országból. A királypártiak is mozognak Franciaországban; jan. 19-én legitimista összekülvést fedeztek föl, melynek jelentékeny fegyverkészlete van, és sok számos részese a katonatisztek közt is.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése január hó végével lejár, fölkérjük az előfizetés előbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Az előfizetés most legcélszerűbben márczius hó végeig eszközölhető, miután az évnegyeddél a lapoknak mindig egy-egy egyszólván önálló része fejeztetik be, s ugyanaz okból az évnegyedek végén a kiadó hivatal a lapokhoz mindig postautalványt is mellékel, a melyeken az előfizetés megújítása eszközölhető.

Előfizetési feltételeink február elejétől márczius végeig, azaz két hóra:

A Vasárnapi Ujság ..... 1 frt 34 krt.
A Vasárnapi Ujság a Világkrónika-val együtt ..... 1 » 68 »
A Vasárnapi Ujság és Politikai Újdonságok a Világkrónika-val együtt. 2 » 34 »

A «Jogtudományi Közlöny» január 19-ik (3-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Ismét a telekkönyvekről. Simon Endre löseki kir. tszéki bírótól. — Vizsgálati fogság és szabadlábrahelyezés a büntető eljárás törvényében Dr. Stiller Mór budapesti ügyvédől. — Törvénykezési Szemle: Néhány szó az örökbecfogságról. N. J. ügyvédől. — Lefoglalható-e a függő ténny mint ingóság? Dr. Horváth János budapesti ügyvédől. — Válasz Teleszky István jegyző válaszára Dr. Herner Gyula lipót-szentmihályi ügyvédől. — A végrehajtási törvény 187. §-ához. Dr. F. S. nagymihályi ügyvédől. — Különfélék. MELLÉKLET: A Curiai Határozatok 1882. második félévi tartalommutatója.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: KOMLOSSY LAJOS, nyug. honvéderes, 72 éves korában, Debreczenben; katonaviselt ember volt, ki már 19 éves korában huszár lett, a szabadságharcban az önkényes hajdu-huszárok parancsnoka volt; a szabadságharc után csak pártfogás mentette meg a fogságtól, később Debreczenben a város ügyeivel foglalkozott mint alkapitány és tanácsos; a zenének is igazgatója volt haláláig; majd az új honvédségbe lépett, mint őrnagy, s hat év előtt vonult nyugalomba. — MANASZKY GYULA, Temesmegye nemrégiben választott alispánja, köztisztviselő volt, férj, Hodonyban, 42 éves korában. — ESZTERHÁZY gróf, es. k. kamarás, az egykori erdélyi udvari kanczellária tanácsosa, 97 éves korában, Bécsben. — DEBRACZENI JÓZSEF, a kolozsvári ref. főiskola jeles tanára, 39 éves korában. — REBER VILMOS, pécsi nyug. törvényszéki bíró, Baranyamegye volt főszolgabírája, 66 éves korában, Mohácscon. — ID. JEFFRY ANTAL,

Névtelen. (Láttam leányka stb.) Nem találtunk köztök közölhetőt; falusi rigmunka, poézisnek hirté sincs benne!

Két nap. Csak «érvényesítse» másutt sikerült versekét. Mi nem tartunk hozzá jut.

Túl a Tiszán. Elég könnyűen versel; a két dal is elég jól foly. De hát a tartalom sokkal gyöngébb, mint a külalak.

Áve Mária. Hangulatos vers; baja, hogy itt-ott ellaposodik s bosszura van nyujtva. Talán lehetne segíteni rajta. — A más kettő már gyöngébb. Egyiknek (Vaj! gondol-e?) az íze a végről fogja költ hangulatot. A másikban, mely öt soros versszakokban van írva, a rimetlen negyedik sor nagyon messze helyre esik.

Nem közölhetők. Borsdal. Székely dal. — Hazámhoz (előleg). — Nem üvegház (s valamennyi társai, a versben irt Levél-lel együtt).

HETI NAPTÁR. Jan. hó.

Nap	Katolikus és protestáns	Görög-Orosz	Israélita
21	G. Agnes sz. vt. G. Helvénév.	9h. I. Epiph.	13 Jakab
22	Vincent sz. Vincent	10 Nisz Ger.	14 Jáfet
23	K.B. Ass. eljeg. Imre	11 Teodóz ap.	15 Or. fa.
24	S. Timót. Timót.	12 Szab. Tacz.	16 Jázon
25	Pál fordulása. Pál fordulása	13 Jermil. Str.	17
26	P. Polikárp pk vt. Polikárp	14 Szab és t.	18 Jeremi.
27	S. Á. sz. János Ar. sz. János	15 Thebal pát	19 S. Vaj.

Holdváltások: ☾ Holdtölte 23-án. 8 óra 6. 31. pk. regg.

Tartalom.

Szöveg: Chanzy tábornok. — Napfeljötté telen. Költemény: Párisi történet. — Költemények: Procopé László. Turgenyev Sz. Iván. Oroszból fordította: Csopely László. VII. A szurtos munkás és a fehér kék. Parbeszéd. VIII. Az almazina. IX. Az öreg. X. Mit fogok gondolni?... XI. A galambok. XII. «Hallani fogod az esztelen ítéletet». — Kínai rendőrség. K. T. K. töl. — Gambetta temetése. — Újabb találmányok. Természettudományi értekezés: Hoitay Pálról. — Egyreleg. — Borjühimlő-oltás. — Veresegyház közép-ázsiai képei. — Gróf Wimpffen Bódog. — A jelen forradalmairai. — Irodalom és művészet. — Köztisztviselő és egyet. — Mi újság? — Halálhírek. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Chanzy tábornok. — Gambetta temetése. A gyászmenet a Concordia-téren. — Veresegyház közép-ázsiai képeiből: 1. Győzelmi ünnep Turkesztánban. 2. Turkesztáni politikusok. 3. Kirgiz főri választás. 4. Éneklők dervisek. — Borjühimlő-oltás. (3 ábra). — Gróf Wimpffen Bódog.

A «The Gresham» életbiztosító társaság-nak 1882. június 30-án véget ért 34. üzleti évéről szóló jelentés szerint, mely a részvényeseknek 1882. december 14-én tartott rendes közgyűlésén felolvasott, a lefolyt év üzleti eredménye igen kedvező volt, a mennyiben e társaságnál, melynek Ausztria-Magyarországban is vannak fiókintézetek, 8095 biztosítási ajánlat nyújtott be 67.485,575 frank erejéig melyek közül 6584 ajánlat 56.032,250 frank erejéig el is fogadtatott, s a megfelelő bárcák kiállítottak. A díjbevétele, levonva belőle a viszont-biztosításokra adott összeget, 12.364,574-25 franka rugott, mely összegben az első biztosítási év 1.870.077-60 frtjnyi díjtétel is befoglaltatik. A kamatszámola mérlege 3.048,247-50 frankra rugott s hozzászámlítva a díjbevétele, a társaság évi bevétele 15.412,821-75 frankra emelte. A társaság a lefolyt évben életbiztosítási bárcákra 5.941,429-15 frankot fizetett ki. A kiházasítási- és vegyes biztosítások stb. címűen 2.699.440-20 frankot fizetett ki. Bárcák visszaváltására 865,229-60 frank fordítottatik. A biztosítási alap, mely a szerződések teljesítését biztosítja, 4.922,457-30 frankkal emelkedett. A realizált aktívák összege az üzleti év végén 79.368,882-80 frankra rugott. E kimutatásnál a társaság értékeinek értékeltébe nem vétett figyelembe, mivel ezek az értékek nem realizáltak, s így azonnali haszon forrásul nem tekinthetők. Ennek az értékeltébe nem pedig nagy jelentősége van, mert ez konszolidálja azokat a garanciákat, melyeket a társaság nyújt. Tőkebefektetések: 2.332,218-05 frank a brit kormány értékpapiraiban, 420,129-30 frank az indiai és gyarmati kormányok értékpapiraiban, 15.002,737-90 frank más államok értékpapiraiban, 981,488-05 frank vasuti részvényekben elsőbbségekben, 23.554,968-85 frank vasuti és más kölcsön-kötvényekben, 12.309,746-35 frank házakban, ezek közt a társaság budapesti és bécsi háza, 11.727,267-50 frank, ingatlanokban és különféle biztosítékokban 13.040,326-90 frank.

Vörös selyem bastruhákat (egész selyem) 9 frt 30 kr. egy teljes öltönyre, valamint nehezebb minőségűeket is, szállí, legkevesebb két öltönyre valónak megrendelésénél, vámmentesen a házba, Henneberg G. (kir. udvari szállító-selyemgyári raklára, Zürichben. Minták posta) fordultatva. Levélj a Svájcba 10 kr.

Sürgöny! Sürgöny!
FRANCZ HENSEN
csehországi nagygyárostól!
SCHILLER L. Sz.-Fehérvárott.
Ma küldöm b. czime alatt a még visszamaradt 150 láda ruha kelmét, melyet az alexandriai bombázatásból megmentettem továbbí végleges elárusításá végett. Kérem mielőbb tudadni s pedig minden áron habár félig ingyen

Bátorkodom a n. é. közönség becses figyelmét az alanti árjegyzékre figyelemzetni, miután alig fog többet ebben az évszázadban íly alkalom előfordulni, íly mes-olcsó árón a legjobb minőségű legújabb divatu, hibátlanul kelmeket vásárolhatni.

Mély tisztelettel

Schiller L.

a szép menyasszonyhoz

Sz.-Fehérvárott.

Vi ék! rendelmények azonnal és a legújabb folvígázatt alatti e közölletnek. Csomagolás ingyen. Pénteküldésnél a rérem postai utalványokat használni.

Kivonat az árjegyzékből:

Bérsz. becsők által leszállított	becsár most csak
1 vég tartatlan - bali ruhának	3.90
1 * legfin. fehér lyoni mól bali ruhának	7.90
1 * * brüsseli Crepehise	6.50
1 ruha 10 rf fin. francz. Jaconet sima lila	2.90
1 * 10 * jó min. szinezett karton	1.60
1 * 10 * kit. min. szörszövet	1.90
1 * 10 * legj. hazai indig. szaten	1.70
1 * 10 * legfin. szin. madapolán	2.20
1 * 10 * szin. lüstré, Aidakelme, chevj.	2.20
1 * 8 * széles kokcázott vattnoll	2.60
1 * 10 * * lelegelezőssab és észak-sarki calmuk-kelme	2.90
1 * 10 * atlas szatin, vagy himalaja Stephani chevjot	3.70
1 * 10 * fekete bradford lüstré	3.30
1 * 10 * fin. sternbergk koczk. czern. barchet	2.20
1 * 10 * legfin. selyem íryi puplin legdivatosabb színek	12.50
1 * 7 * * szél, fekete vagy szin. terno	9.50
1 * 7 * * terno a legel. világ. esti színek	11.50
1 * 7 * * legnehez. fekete double alapin-terno	15.00
1 * 7 * * fin. posztó (Damentuch)	6.30
1 * 10 * legfin. Satén nagy bokréttakkal	4.50
1 * 10 * * mozbambinet barege	5.00
1 * 10 * * sima satén esti színek creem, rózsaszín, söt. kék, oliv.	6.00
1 * 10 * legn. a.g. gyap. sat. merveliev	15.00
Finom bali ing 165, bali nyakkendők 15 és 25 k. bali zsebkendők 45 kr. dbja.	

Kapható Schiller L.-nél Sz.-Fehérvárott.

[illegible]

Valamennyi betegem,
kik gyomor-, a tüdőbaj, vérszegénység, meghűlés
köhöges rekedtség, sápkór s aranyérben szenvednek,
lehet segíteni!

Nyilvános köszönő-irat.
Isten után csakis az ön Hoff-féle Malátacukor-
egészségi sórének köszönhetem életem megmentését!

HOFF-FÉLE MALÁTACUKOR-EGÉSZSÉGI SÓR.
Csaszárok és királyoktól, mint szinten koronahercegek
és koronahercegnők, nagyhercegek és hercegek által
55-ször kiintetve.

Malátacukoroldó és malátacukorkák.

Hoff János urnak, Európa legtöbb fejedelemé udvari
szállítójának, es. kir. bizottsági tanácsosnak, Hécen-
ben: Graben, Brünerstrasse 8. sz.
Tekintetes ur. Már április óta igen hvesz gegelő-
haburhat szenvedék, az orvosok által ajánlott vála-
mányiszser eredménytelennek bizonyult, olyannyira

éviomán kedve: hogy én, nem, pontán képes hangosan kiejteni, és köhögési rohamaiban voltam, étvágom nem volt, nem tudtam aludni s így egy testem mint erősen rettentelen le fogtam; s égyre az egyik itteni lapból figyelmessel lettem az ön gyógy-jelentéseire (gégefőhurut), másközlönben az új-koztartam tett magasztalásoknak épen nem lévén bá-rátinja ezultál rá-zántam magamat s megrendeltem az ön itteni raktáránál az ön kitűnő malátá-kivonat egészségési sörét, malatacukorkáit, s az ön kitűnő malátá chokoládéját, s tekintetessé legna-gyobb tisztelőfélé ezennel kinyilatkoztatom, misze-rint 1-tén és az ön kitűnő gyógszereinek segélye-vel sokkal jobban vagyok. — Sokkal erősebb izmo-sabbnak érzem magamat, jó étvágom van s nyu-godtam alszom, s házi teendőimnek csak úgy meg-felcélhetek, mint ezeknek előtté. — A mindenhál-ortarsa és áldja meg a Tekintetes urat még számos évekig a szenvedő emberiség javára, Meggyőző-hálás köszönetem kitűnő gyógszertitányeireit.

Kiváló tisztelőtel **Kerner Antonia** kapitány leánya.

Pozsony 1882. december 28.

Hoff János főútle Magyarország számára :

Budapest, szibárus-utca 7.

A MAGYARORSZÁGI VÖRÖSKERESZT-EGYLET SORSJEGY-KÖLCSONE.

ALÁÍRÁS

A MAGYARORSZÁGI VÖRÖSKERESZT-EGYLET

400.000 darab 5 frt o. é. névértékű sorsjegyre

darabonként 6 forint 50 krajczár osztr. é. árfolyam mellett.

A magyar országos bank részvénytársulat a magyarországi vöröskereszt-egylet által kibocsátott és a tőzsdén hivatalosan jegyzendő 800.000 db sorsjegyből 400.000 dbot a következő feltételek mellett bocsát nyilvános aláírásra: u. m.:
1. Az aláírási ár darabonként 6 frt 50 kr. o. é., mely összegből 2 frt az aláírás bejelentése alkalmával készpénzben azonnal, — a hátralévő 4 frt 50 kr. pedig az elosztás (repartitio) közzétételétől számított 3 nap alatt fizetendő le. Később teljesített befizetések után az aláíró 6% kamatot fizet, legkésőbb 1883 febr. 20-ig azonban a befizetés okvetlenül teljesítendő.
2. Az aláírás

1883. évi január hó 22-én

a rendes hivatalos órák alatt eszközöltetik és pedig

BUDAPESTEN
FIUMÉBAN

a m. orsz. bank részvénytársaságnál Nádor-utca 9. sz.
a m. orsz. központi takarékpénztárnál Bécsi utca 4. sz.
a magyar országos bank főkönyvénél

BÉCSBEN
PRÁGBAN
BRÜNNBEN
GRÁZSBAN
LINCZBEN
INNSBRUCKBAN
TROPPAUBAN

a „Liquidator der k. k. priv. öst. Länderbank“-nál
a „Böhmische Unionbank“-nál
a „Mährische Escomptebank“-váltóházánál
a „Steiermärkische Escomptebank“-váltóházánál
a „Bank für Oberösterreich und Salzburg“-nál
Löwe M. urnál
Janotta Hugo urnál

KOLOZSVÁROTT
BRASSÓBAN
ZÁGRÁBBAN

a kolozsvári hitelbank- és zálogkönyv-intézetnél
az első erdélyi banknál
a horvát kereskedelmi bank váltóházában

BIELITZBEN
LEMBERGBEN
KRAKHÓBAN
CSERNOVITZBAN
továbbá:
AMSTERDAMBAN
BASELBN

a „Bielitz-Bialaer Handels- und Gewerbebank“-nál
a „Galizische Aktien-Hypothekenbank“-nál
főkönyvénél
a „Bukovinaer Bodenkreditanstalt“-nál
Wertheim & Gompertz uraknál
a „Basler Handelsbank“-nál

Aláírásokat elfogadnak azonkívül a helybeli és bécsi váltóházak, valamint az osztrák-magyar monarchia majd minden nevezetesebb és nagyobb pénzintézetei az aláírásra kijelölt helyre leadott áttétel céljából.

3. Ha az aláírás alá bocsátott sorsjegyek túljegyeztetésének, ez esetben a jegyzett sorsjegyek mennyisége megfelelő levonás (reductio) alá esik. A felosztás módjának meghatározását ez esetben a magyar országos bank magának tartja fenn.

4. Reductio esetén az aláírásnál teljesített részletfizetések az illető aláírásra eső sorsjegyek árának teljes befizetésére fordíthatnak. A még hátralévő összeg az 1-5 pontban meghatározott idő alatt fizetendő be. — Az esetleg fennmaradó főösszeg azonnal visszafizetetik készpénzben.

5. Az aláírás bejelentése az e végből meghatározott aláírási helyeken díjtalanul kiszolgáltatott aláírási lapokon történik. Minden aláíró aláírás bejelentése folytán a az 1-5 pontban meghatározott minden sorsjegy után járó 2 frt befizetése ellenében egy az illető aláírás elismervényét kap, mely a közzététel után az eredeti sorsjegyekkel cserélhetik fel.

Budapest, 1883. évi január hó 2-án.

Magyar országos bank részvény társulat.

ÉRTESÍTÉS.

Ő császári és apostoli királyi Felségei a király és királyné legmagasabb védnöksége alatt álló

Magyar szent korona országainak vöröskereszt-egylete

a sebesült harcosok ápolása és felségölésére irányuló tevékenységének nagyobb szabású kifejtése, valamint a háború által elkerülhetlenül okozott szenvedés és nyomornak már béke idejében szervezett erőteljes eszközökkel való enyhítése végett, az 1882. évi XLI. t. cz. alapján

800.000 drb egyenkint öt o. é. frt névértékről szóló

sorsjegyet bocsát ki a sorsolási terv és szabályzat alapján.

Az e sorsjegy-kölcsonre vonatkozó 1882. évi XLI. t. cz. úgy a sorsjegyek mint a nyeremények tekintetében teljes bélyeg- és illetékmentességet állapított meg.

Az 51 évi sorsolási időtartam alatt törlesztésre minden sorsjegy kihuzatik s eleinte 6 frttal, majd 10 frtig emelkedő összeggel beváltatik.

A legelső sorshúzás 1883. márczius 1-én tartatik meg

120.000 frtnyi főnyereménynyel.

1883. évtől 1893-ig évenként három húzás, azután pedig évenként két húzás lesz:

50.000, 25.000, 15.000 és 10.000 frtnyi főnyereményekkel.

Ezen főnyereményeken kívül, mint a sorsolási terv mutatja, még oly nagy számú nyeremények lesznek, hogy ily kedvező arány eddig még egy sorsjegy-kölcsonnál sem fordult elő.

Minden sorsjegy egy nyeremény-szelvényvel van ellátva oly célból, hogy ha egy sorsjegy törlesztésre kihuzatván 6-10 frttal beváltatik, a szelvény a sorsjegy birtokosának visszaadatik, s e szelvény részt vesz minden további nyeremény sorsolásban; míg ellenben a nyereménynyel kihuzott sorsjegyeknél csupán a nyeremény-szelvény vonatlik be, maga a sorsjegy pedig visszaadatik s mindaddig forgalomban marad míg, az törlesztésre ki nem huzatik s 6-10 frttal külön be nem váltatik. Ennek fogva e sorsjegyek ezen minőségükön kívül, egy 51 évre szóló bélyeg- és illetékmentes ígérvény természetével is bírnak.

A kihuzott sorsjegyekre eső nyeremények a húzás után egy hóra a Magyar országos bank részvénytársulat pénztáránál Budapesten fizetendők ki. A sorsolások a magyar szent korona országai vöröskereszt-egyletének helyiségében, kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek.

A kölcson törlesztése és a nyeremények kifizetése szükségelt sorsolási alap a gyámhatósági felügyelet alatt állók vagyonának elhelyezésére alkalmas, és azonnal pénzre tehető értékekben helyezettik el, s egy vegyes bizottság felügyelete alatt áll, melyeknek elnöke mindenkor, a magyar szent korona országai vöröskereszt-egyletének választott és ő Felsége a király által jóváhagyott elnöke.

Ezenkívül a sorsjegy kölcson további biztosítására egy külön tartalékalap létesítettik, mely 5%-os kamatoztatást véve alapul, a sorsolási idő letelte után kerek 3 millió forintnyi összeget fog kitenni.

Budapest, 1882. december hó.

A magyar szent korona országai vöröskereszt-egylete.

4-ik szám 1883.

BUDAPEST, JANUÁR 28.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
Külföldi előfizetőknek a postaiár
meghatározott vitélyi is csatolandó.

A NAPOLEONOK.

NAPOLEON Jeromos herceg manifestumot bocsátott ki a francia néphez, elkarhozatván a köztársaságot, sürgetvén a kormányforma megváltoztatását, épen azon az uton, melyen III. Napoleon császárrá lett a második köztársaság romjain: a plebiscitum útján s abban a nyilván. aló reményben, hogy ez a népszavazás kimondja a császárságot s a családban megállapított öröklési rend értelmében ő leszen majd, a kit a császári trónra emelend a nemzet.

Gambetta, a köztársaság legerősebb oszlopa, kidülte után, egymás között is viszályban élnek a köztársasági pártok; de azért a francia republika még sem olyan gyenge, hogy egy ily támadás megrendíthetné. Nem szabad felednünk, hogy vannak Franciaországban a republikánusokon kívül is pártok, monarchista pártok, melyek csak oly figyelmesen néznek más trónpretenzenek ujjaira s bizony oda is koppintanak, ha komoly szándékkal nyulna a korona után.

Sőt maga a bonapartista párt sem egységes. Többsége ugyan Jeromos herceg mellett csoportosul, de egy tekintélyes és hangos része mit sem akar tudni róla s az 1852-ki császári dekretum helyett, melyben Jeromos herceg öröklési jogot nyert III. Napoleon császártól, ki még akkor nem volt nős ember, — a zulu földön elesett Napoleon Lajos császári herceg végredeletére hivatkoznak, ki halála esetére nem Jeromos herceget, de ennek idősebb fiát, a „bátorszívű“ Viktort jelölte ki utódjának.

Jeromos herceg föllépése tehát ez idő szerint nem alkalmas egyebre, mint feltűnést keltetni, egy kis zene-bonát támasztani, a Franciaországban valaha uralkodott családok ivadékainak kellemetlenségeket okozni és sokat beszéltetni ő róla magáról és azokról, a kik ő vele egy vérből, I. Napoleon, a nagy császár véreből, illetőleg ennek fiáitól származnak, kik most mindenestre érdekes személyekké váltak.

I. Napoleonnak tudvalevőleg tizenkét testvére s ezek között négy fivére volt. Anyja, Letitia nagy időt élt, sok évvel elve túl nagy fiát. 1836. febr. 2-án hunyt el, 86 éves korában, Rómában, környezve gyermekeitől, unokáitól. Mondják, hogy a Bonaparte-család szép vagyont örökölt utána, melyet hosszú életén át gyűjtögetett.

Akkor még élt legidősebb fia, József

(† 1844.), ki Surville gróf név alatt igyekezett elfeledni egykori spanyol királyságát s Amerikában, Angliában, Olaszországban lakott. Clary Juliával, egy marseillei tanácsnok leányával kötött házasságából, melyet soha sem tagadott meg, nem származtak gyermekei.

Négy évvel Józsefnek 1844-ben bekövetkezett halála után, tehát 1848-ban költözött el

Canino herceg, Bonaparte Lucian, a „költészet nélküli költő“ az árnyékvilágból, Viterbo klasszikus földjén, hol elmékedő életét élte. Jouberton de Vambertie Alexandrinával kötött második házasságából származnak az u. n. idősebb Bonaparte-ág még ma is élő fírsajadécai.

Első fia Károly Lucian 1803-ban született s jóval rendszeresebb tudós vált belőle, mint

NAPOLEON JEROMOS HERCEG.